

Aanvulling op de Passende Beoordeling
bij het rijksinpassingsplan en de
vergunningaanvraag Natuurbeschermingswet 1998
op basis van het Inrichtingsplan Hertogin
Hedwigepolder

projectnr. 225938
versie 0.2 Definitief
19 december 2013

Opdrachtgever

Provincie Zeeland
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

datum vrijgave

19/12/2013

beschrijving versie 0.8

Definitief

goedkeuring

L. van Kempen

vrijgave

D. van de
Wetering

Datum van uitgave:

13 december 2013

Contactadres:

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

Copyright © 2013

Ingenieursbureau Oranjewoud

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

	blz.
1	Inleiding2
2	Erratum4
2.1	Inleiding4
2.2	De ingreep4
2.2.1	<i>Omvang van de ingreep volgens het inrichtingsplan4</i>
2.2.2	<i>Effect van de ingreep op vogels.....6</i>
2.2.3	<i>Conclusie7</i>
3	Addendum9
3.1	Stikstofdepositie9
3.1.1	<i>Onderzoeksopzet11</i>
3.1.2	<i>Berekeningen13</i>
3.1.3	<i>Resultaten.....14</i>
3.2	Actualisatie vogeldata.....15
3.2.1	<i>Inleiding15</i>
3.2.2	<i>Overwegingen actualisatie vogeldata in de Passende Beoordeling15</i>
3.2.3	<i>Doorwerking actualisatie vogeldata in de Passende Beoordeling15</i>
3.2.4	<i>Conclusie actualisatie vogeldata18</i>

1 Inleiding

Met toepassing van de Rijkscoördinatieregeling hebben van 20 augustus tot en met 30 september 2013 het ontwerp rijksinpassingsplan Hertogin Hedwigepolder, het MER en de ontwerp uitvoeringsbesluiten inclusief de vergunningaanvragen voor de realisering van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder ter visie gelegen.

Op enkele deelaspecten van de voorliggende plannen zijn aanvullende documenten opgesteld die van waarde zijn voor de Passende Beoordeling bij het Inrichtingsplan. Het betreft de volgende documenten:

- bijstelling oppervlakten van ruimtebeslag en habitattypenverdeling van de ruimtelijke ingreep in Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe;
- aanvullende berekeningen in het kader van de mogelijke effecten van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden;
- actualisatie van vogeldata binnen de overlap van het plangebied met Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe;
- de Aanvulling op het MER voor de Hertogin Hedwigepolder.

De bovenvermelde documenten zijn van waarde voor de Passende Beoordeling bij het Inrichtingsplan en worden daarom aan de lopende vergunningaanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 toegevoegd en zullen tevens worden betrokken bij de vaststelling van het Rijksinpassingsplan. Het betreft aanvullende documentatie ter onderbouwing van de voorliggende plannen; de documenten worden niet beschouwd als nieuwe informatie als aanleiding voor een nieuwe vergunningaanvraag Natuurbeschermingswet 1998.

Vanuit de aard van de documenten vindt de toevoeging als volgt plaats:

- Erratum: bijstelling oppervlakten habitattypen
- Addendum: aanvullende berekeningen stikstofdepositie, actualisatie vogeldata.

Hoofdstuk 2 bevat het Erratum.

Hoofdstuk 3 bevat het Addendum.

De volgende Bijlagen zijn opgenomen:

- Bijlage 1 Actualisatie vogeldata - 'broedvogels'
- Bijlage 2 Actualisatie vogeldata - 'niet-broedvogels'
- Bijlage 3 Aanvulling op het MER

2 Erratum

2.1 Inleiding

Er is een kritische analyse gemaakt van het berekende ruimtebeslag van het Inrichtingsplan Hertogin Hedwigepolder in het bestaande Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. De resultaten van deze kritische analyse en herberekening van de oppervlakten per habitattypen, zijn opgenomen in dit Erratum. Kort samengevat komt het er op neer, dat waar eerder rekening gehouden werd met een ruimtebeslag van 52,2 hectare, dit in werkelijkheid maximaal 26 hectare is. Reden hiervoor is een fout in het gebruikte GIS model.

2.2 De ingreep

2.2.1 *Omvang van de ingreep volgens het inrichtingsplan*

Een essentieel onderdeel van de plannen voor de Hertogin Hedwigepolder is het graven van geulen en kreekaanzetten die het vullen en legen van de (dan voormalige) polder bij vloed en eb mogelijk maken en die moeten zorgen voor de gewenste estuariene dynamiek in het plangebied. Deze geulen en kreekaanzetten worden voor een deel gegraven in het Sieperdaschor en de Scheldeschorren die onderdeel zijn van het bestaande Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe en betreft met name het verder uitgraven en verbreden van reeds bestaande geulen.

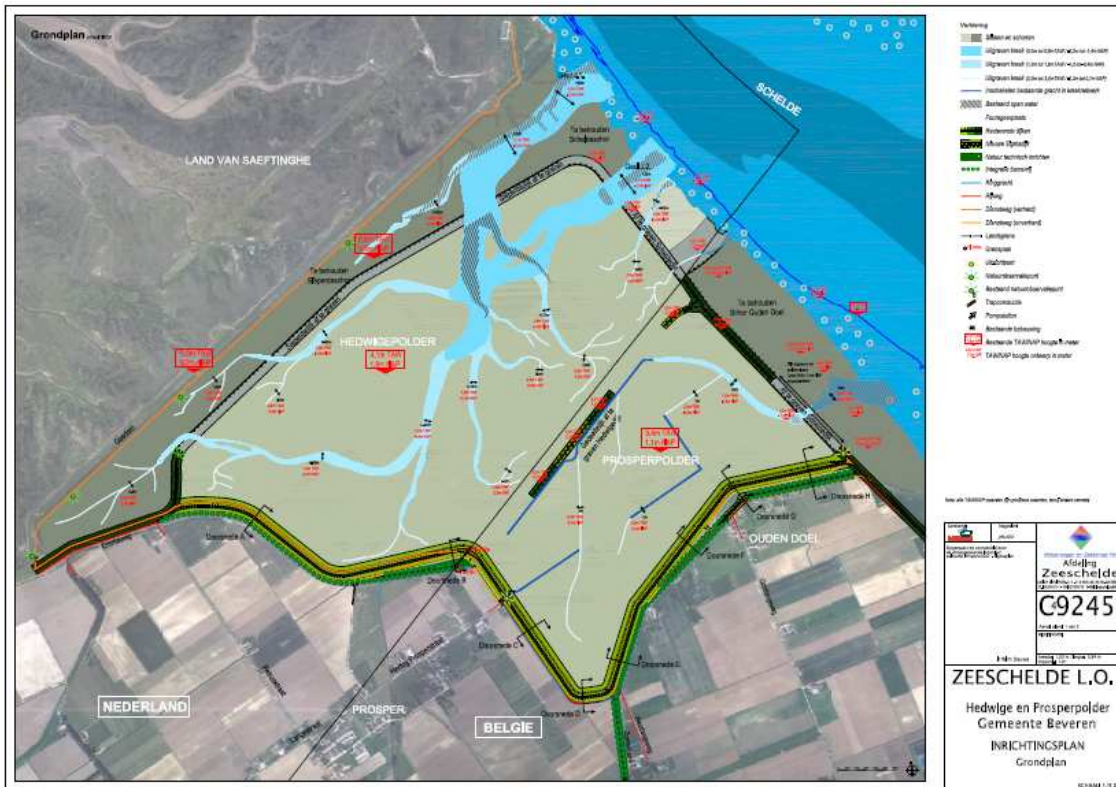
In het inrichtingsplan wordt uitgegaan van het graven van twee geulen (figuur 2.1). Ten behoeve van de noordelijke geul is in het bestaande Natura 2000-gebied een vergraving ter grootte van ongeveer 12 ha¹ voorzien. Tussen de zuidelijke geul en de landsgrens is in het inrichtingsplan opgenomen dat een deel van bestaand schor wordt verlaagd. Het vergravingsoppervlak van de zuidelijke geul samen met de schorvergraving is ongeveer 9 ha. Naast deze ingrepen wordt een strook langs de leidingendam opgehoogd vanwege de noodzakelijke bescherming van de dam en de leidingen en vinden kleinere vergravingen plaats voor werkwegen e.d.. Het oppervlak van de ophoging en vergraving buiten de twee geulen en de schorverlaging voor de Hertogin Hedwigepolder is in totaal ongeveer 5 ha. De ingreep (vergraving en ophoging) in het bestaande natuurgebied heeft daarmee een totaal oppervlak van ongeveer 26 ha². De omvang van de ingreep is daarmee (veel) kleiner dan de ingreep zoals opgenomen in het Inrichtingsplan dat ten grondslag heeft gelegen aan de Passende Beoordeling

In figuur 2.2 is de verdeling van de habitattypen van het Natura 2000 gebied Westerschelde & Saeftinghe binnen de contouren van het Inrichtingsplan weergegeven. Deze habitattypenverdeling vormt de basis voor de berekening dat in totaal 26 ha schor zal worden afgegraven. Zoals te zien in de genoemde figuur bestaat het plangebied momenteel vrijwel geheel uit Schorren en zilte graslanden H1330A, en voor een klein deel uit Estuaria H1130, Zilte pionierbegroeiingen H1310A en Slijkgrasvelden H1320.

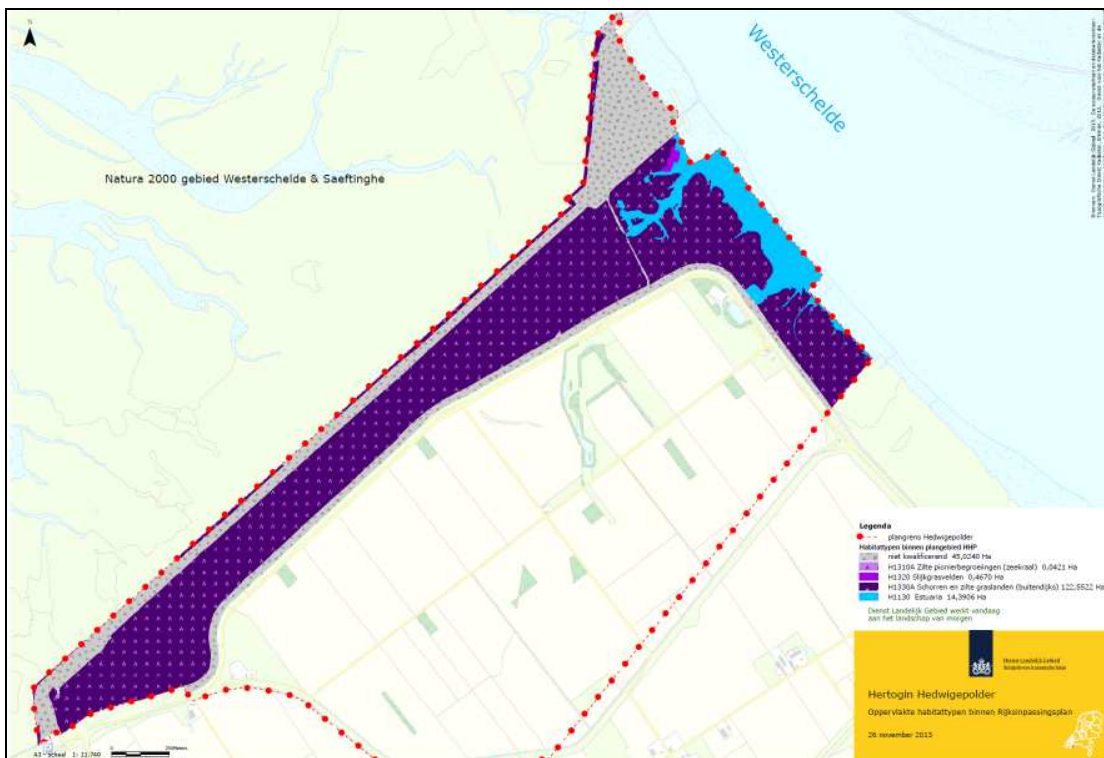
Het ruimtebeslag van het Inrichtingsplan en de verdeling over de actueel aanwezige habitattypen is weergegeven in Figuur 2.3.

¹ Ten behoeve van deze aanvulling zijn door DLG hernieuwde oppervlakteberekeningen gemaakt. Daarbij is gebruik gemaakt van GIS en inventarisatiegegevens van Rijkswaterstaat. Vanwege de aard van de gegevens hebben de berekende oppervlaktes een bepaalde onzekerheidsmarge.

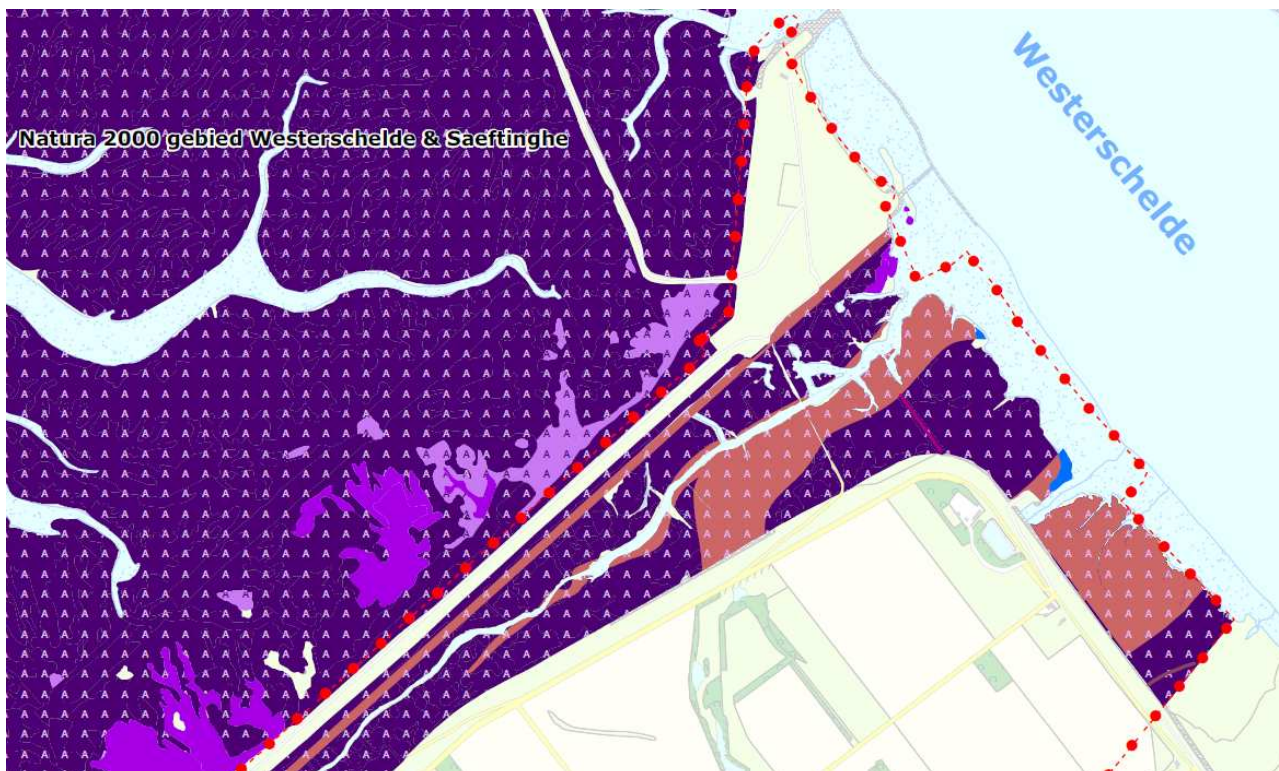
² . waarvan ongeveer 21 ha in de beide geulen en de schorverlaging in de Scheldeschorren

Figuur 2.1: Inrichtingsplan met ligging van de geplande geulen, kreek en schorvergraving (bron: ontwerp-rijksinpassingsplan, bijlage 5).

Figuur 2.2: Habitattypen van bestaande Natura 2000 gebied Westerschelde en Saeftinghe voor zover gelegen binnen het plangebied van het rijksinpassingsplan Hertogin Hedwigepolder (bron: DLG/RWS)

Figuur 2.3: Belangrijkste inrichtingsmaatregelen per habitattypen (bron: DLG/RWS)

De verdeling van de oppervlakte ruimtebeslag over de aanwezige habitattypen is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 2.1: Bestaande habitattypen in Natura 2000 gebied Westerschelde & Saeftinghe voor zover gelegen binnen het plangebied conform het Inpassingsplan en prognose van het areaal als gevolg van de ontpoldering van de Hedwigepolder (oppervlak in ha)

		aanwezig binnen-grens rijksinpassingsplan	ingreep herinrichting	habitattypen na herinrichting *	toevoegen voormalige Hedwigepolder	totaal in 2019 (Sieperda + Hedwige)
H1130	Estuaria	14	-0,3	37	295	332
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen	0,04	-0,02	0,02	0,00	0,02
H1320	Slijkgrasvelden	0,47	0,00	0,47	0,00	0,47
H1330A	Schorren met zilte graslanden	123	-26	97	0	97
onbekend	niet kwalificerend (incl. kleiberm Gasdam)	45	0	48	0	48
	Totaal	182	-26	182	295	477

* het ruimtebeslag (26 ha) wordt H1130, minus 3 ha kleiberm Leidingendam ('niet kwalificerend')

Uit het overzicht van het ruimtebeslag blijkt dat het ruimtebeslag vrijwel geheel samenvalt met de oppervlakte te vergraven schor H1330A.

2.2.2 Effect van de ingreep op vogels

Broedvogels van het schor

De vergraving van een deel van het Sieperdaschor en een deel van de Scheldeschorren leidt in de aanlegfase tot een tijdelijk verlies van het actuele broedgebied van een aantal vogelsoorten. Het betreft met name vogelsoorten als Blauwborst en Bruine kiekendief, die rietvegetatie als broedbiotoop gebrui-

ken. Deze soorten missen in de verjongingsfase van het schor tijdelijk dit broedbiotoop. In relatie tot het niet vergraven deel van het Sieperdaschor en de ligging bij het Verdronken Land van Saeftinghe, is in de effectbeoordeling geconcludeerd dat ruim voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn voor deze soorten. Een belangrijke voorwaarde voor het project is dat de werkzaamheden in de te vergraven schorren buiten het broedseizoen plaatsvinden. Voor de zone rondom de schorren geldt een verstoringsafstand van 200 meter waarbinnen in het broedseizoen geen versturende werkzaamheden mogen plaatsvinden. Deze zone zal door broedvogels worden gemeden in verband met verstoring, waarbij het van belang is dat de verstoring bij aanvang van het broedseizoen reeds heeft aangevangen of wordt gecreëerd, om zodoende te voorkomen dat alsnog vogels tot broeden komen en vervolgens worden verstoord. Indien het aangrenzende werkgebied wordt afgeschermd door tussenliggende dijken, dan geldt de genoemde verstoringsafstand niet en kunnen werkzaamheden aan de afgeschermd zijde ook in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Daarmee wordt voorkomen dat lopende broedpogingen worden verstoord of afgebroken. Significante effecten op broedvogels kunnen zodoende worden uitgesloten. Op termijn van minder dan 10 jaar zal zich op de vergraven schorren ten dele weer nieuw geschikt broedbiotoop ontwikkelen, naast de ontwikkeling van nieuw broedbiotoop in het nieuwe gebied dat een Natura 2000-status zal krijgen.

Niet-broedvogels

De werkzaamheden die buiten het broedseizoen plaatsvinden, hebben weliswaar geen effect op broedvogels, maar zijn in potentie versturend voor niet-broedvogels die het gebied in de trek- en overwinteringsperiode aandoen. Dit aspect valt buiten het onderdeel 'Erratum' van het ruimtebeslag in bestaand Natura 2000-gebied, maar wordt in het Addendum (hoofdstuk 3) van voorliggende Aanvulling nader toegelicht.

Voor zover het potentieel significante effecten betreft zijn de mitigerende maatregelen die significantie moeten uitsluiten nader uitgewerkt in par. 3.2 ('Actualisatie vogeldata') van de voorliggende Aanvulling. Overige mitigerende maatregelen die moeten leiden tot het beperken van -op voorhand niet-significante- verstoring, worden nader uitgewerkt in de contracteringsfase van het inrichtingsproject.

2.2.3 Conclusie

De nadere beschouwing van het projectvoornemen in relatie tot de mogelijke aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe, leidt -mede gezien hetgeen hierover in de Aanvulling op het MER is opgenomen- tot de volgende conclusies:

- Voor het realiseren van een substantiële uitbreiding van de estuariene natuur met voldoende dynamiek in eb- en vloedstromen en golfwerking is het onvermijdelijk dat een zekere oppervlakte van maximaal 26 ha en een mogelijk verdere beperking op detailniveau van 10-20% onvermijdelijk is. Wezenlijk andere alternatieven die de schorafgraving verder drastisch beperken zijn er niet, gegeven de gekozen prioriteit voor dynamische estuariene processen;
- Direct na realisatie van het projectvoornemen is sprake van de feitelijke aanwezigheid van 295 ha nieuwe estuariene natuur welke direct onder bescherming van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden gebracht. Daarmee wordt invulling gegeven aan het projectdoel, wordt een bijdrage geleverd aan de instandhoudingsdoelstelling voor Habitatype Estuaria H1130 en vindt versterking plaats van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied.
- De omzetting van maximaal circa 26 ha schor en 0,02 ha zilte pioniervegetatie betekent geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van het systeem. Er is sprake van een omzetting van een beperkte oppervlakte huidig oud schor en een kleine oppervlakte pioniervegetatie naar het habitat 'estuaria'. Deze omzetting is een ondeelbaar element van de maatregel om juist de natuurlijke kenmerken van het gebied te verbeteren (te herstellen) en uit te breiden door middel van de ontpoldering. Zonder afgraving schor geen natuurherstel via het creëren van estuariene natuur in de Hedwigepolder.
- De ingreep gaat ten koste van circa 26 ha actueel schor op een totale oppervlakte van circa 2800 ha in het Natura 2000 gebied Westerschelde & Saeftinghe, welke binnen 10 jaar ruimschoots zal zijn vervangen door nieuw jong schor van een betere kwaliteit dan het kwalitatief matige actuele schor. Pioniervegetatie wordt op korte termijn binnen enkele jaren verwacht in het plangebied te ontstaan.

- Ten aanzien van de gevolgen voor de natuurlijke kenmerken is de conclusie is dat de ingreep niet leidt tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van het gebied . Integendeel, het projectvoornemen draagt substantieel bij aan herstel van deze natuurlijke kenmerken. Een verdere toelichting en onderbouwing is te lezen in de MER-aanvulling die als Bijlage 3 bij deze Aanvulling is bijgevoegd.

.
.

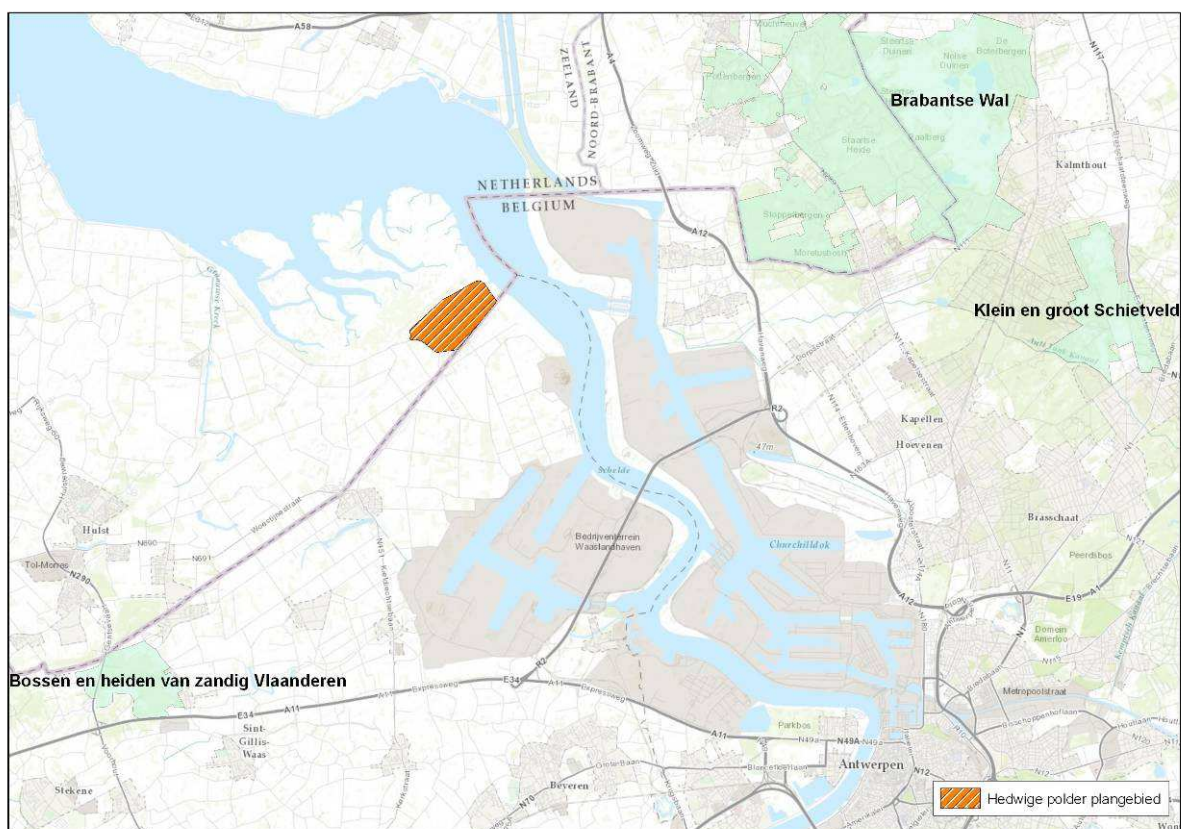
3 Addendum

3.1 Stikstofdepositie

Als gevolg van de ontwikkeling van de Hedwigepolder zullen er tijdens de voorbereidings- en uitvoeringsfase werkzaamheden plaatsvinden, welke voornamelijk bestaan uit het afgraven en afvoeren van materiaal. Aangezien voor deze werkzaamheden gebruik wordt gemaakt van werktuigen en transportmiddelen met een verbrandingsmotor is sprake van een emissie van luchtverontreinigende stoffen naar de omgeving. Deze emissie kan mogelijk leiden tot negatieve effecten op natuurgebieden in de directe omgeving van de (vaar)wegen waarover de vrijkomende grond wordt afgevoerd.

In het kader van het MER is reeds geconcludeerd dat voor de nabijgelegen Natura 2000-gebieden (Westerschelde en Saeftinghe, Schelde-estuarium) significante effecten kunnen worden uitgesloten. In de voorliggende aanvulling wordt nader bekeken of eventuele verder weg gelegen Natura 2000-gebieden effecten ondervinden van de werkzaamheden.

Om de effecten in beeld te brengen zijn aanvullende berekeningen³ uitgevoerd voor drie Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied (Figuur 3.1) teneinde de stikstofdepositie als gevolg van de voorbereidings- en uitvoeringsfase op deze gebieden te bepalen. In dit hoofdstuk is het onderzoek beschreven en zijn de resultaten weergegeven.

Figuur 3.1: Ligging Natura 2000-gebieden ten opzichten van de Hedwigepolder. Op de kaart is het Natura 2000 gebied Westerschelde & Saeftinghe niet aangegeven

Er zijn stikstofdepositieberekeningen uitgevoerd voor drie nabijgelegen en voor stikstofdepositie gevoelige Natura 2000-gebieden. Het gaat om de gebieden:

- Brabantse Wal inclusief Kalmthoutse Heide (NL en B);

³ In het MER zijn berekeningen opgenomen voor het effect op het aangrenzende Natura 2000 gebied Westerschelde en Saeftinghe
blad 9 van 19

- Klein en Groot Schietveld (B);
- Bossen en heiden van zandig Vlaanderen (B).

De berekeningen zijn op maatgevende punten in de natuurgebieden uitgevoerd, welke op de kortste afstand van de Hedwigepolder dan wel de relevante transportroutes liggen.

Werkzaamheden in de aanlegfase en bronnen van stikstof

De werkzaamheden in de Hedwigepolder bestaan in hoofdzaak uit het afgraven, dumpen en afvoeren van materiaal (grond). De grond wordt afgegraven met graafmachines. Binnen het plangebied wordt deze grond vervoerd naar locaties waar het op vrachtwagens of schepen wordt geladen. Buiten het plangebied vindt het verdere transport plaats via vrachtwagens en schepen. Er is gerekend met twee scenario's voor het jaar 2014:

- 25% afvoer over het water, 75% afvoer over de weg (per as);
- 75% afvoer over het water, 25% afvoer over de weg (per as).

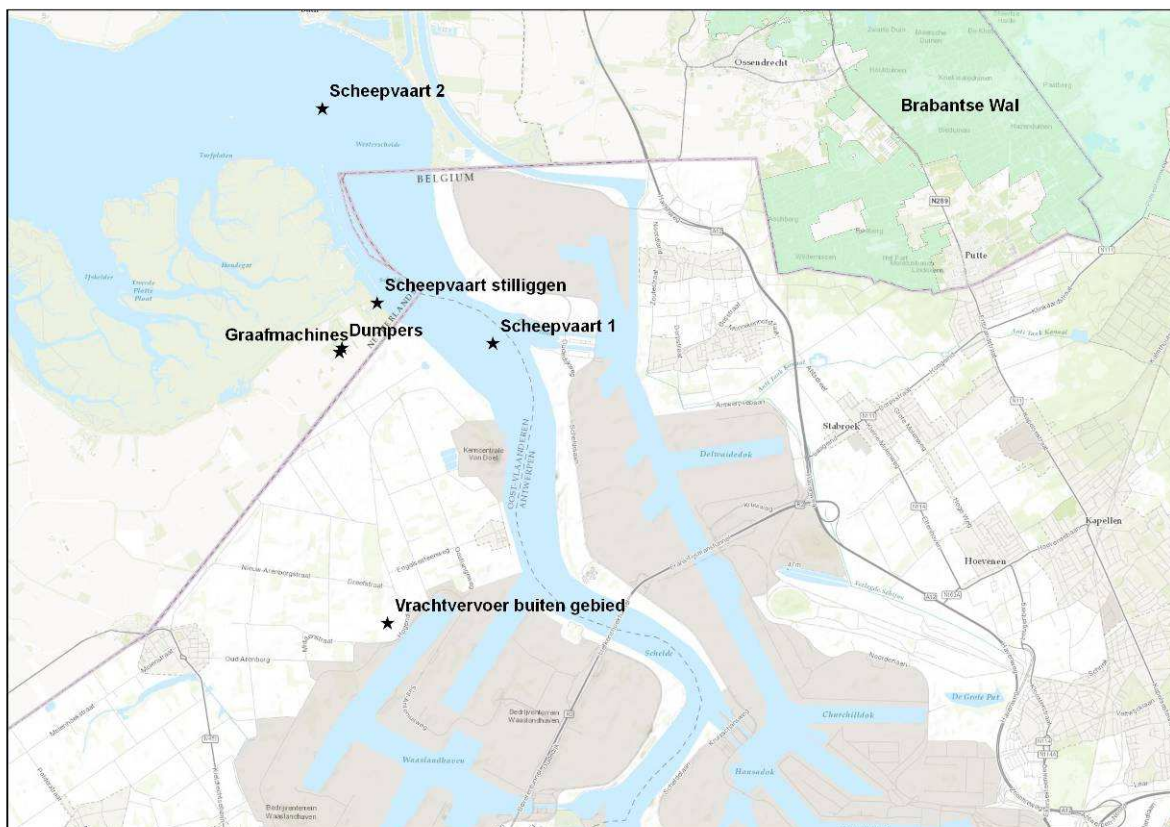
Bronnen

In de berekeningen zijn onderstaande relevante bronnen meegenomen met een relevante bijdrage:

- graafmachines;
- dumpers (vrachtverkeer binnen plangebied);
- vrachtverkeer buiten het plangebied voor de afvoer;
- binnenvaartschepen voor de afvoer (varen en stilliggen).

Om deze bronnen te simuleren zijn diverse puntbronnen gehanteerd in en rondom de polder. Gezien de afstand tot de onderzochte Natura 2000-gebieden is de emissie van een specifieke activiteit geclusterd en door middel van één representatieve bron in de berekening meegenomen. Figuur 3.2 toont de ligging van de puntbronnen.

Voor vrachtverkeer (per as) voor de afvoer van vrijkomende grond is aangenomen dat de grond een bestemming zal hebben in het havengebied van Antwerpen. Aangenomen is dat grond die over een grotere afstand wordt vervoerd per schip zal worden getransporteerd. Verkeersbewegingen van grond-transporten langs de Brabantse wal zijn onwaarschijnlijk.

Figuur 3.2: Locatie bronpunten (geclusterd)

3.1.1 Onderzoeksoepzet

Graafmachines

Met betrekking tot het type graafmachine is aangenomen dat de Caterpillar type 330 CL representatief is qua vermogen en emissie voor de graafmachines. Voor de werkzaamheden is uitgegaan van 2280 uur per jaar voor alle graafmachines voor beide scenario's. Voor het berekenen van de emissies van de werktuigen is gebruik gemaakt van de TNO-rapportage "Emissiemodel Mobiele Machines gebaseerd op machineverkopen in combinatie met brandstof Afzet (EMMA)"⁴. Er is gebruik gemaakt van de volgende formule:

$$Emissie = [aantal\ uur] * [motorvermogen] * [lastfactor] * [emissiefactor] * [TAF\ factor]$$

- Lastfactor = het gedeelte van het gemiddelde volle vermogen van dit machinetype dat gemiddeld gebruikt wordt.
- Vermogen = het gemiddelde vermogen van dit machinetype (kW).
- Emissiefactor = de gemiddelde emissiefactor behorend bij het bouwjaar (g/kWh).
- TAF-factor = aanpassingsfactor op de gemiddelde emissiefactor in verband met de afwijking van de gemiddelde gebruikstoepassing van dit machinetype als gevolg van wisselende vermogensvraag.

Voor de werktuigen zijn de emissiefactoren NO_x en bijbehorende TAF-factor verkregen uit de genoemde TNO-rapportage. Aangenomen is dat de werktuigen minimaal voldoen aan STAGEII (emissie-eisen voor de productieperiode 2001 - 2004) en gedurende hun werkzaamheden gemiddeld 60% van hun totale vermogen gebruiken (de zogenaamde lastfactor). Bovenstaande levert de volgende emissie op:

Tabel 3.1: Emissie graafmachines

Stof	Tijd	Vermogen	Lastfactor	Emissie-factor	TAF factor	Emissie	Emissie*
	(uur)	(kW)		(g/kWh)		(gram/jaar)	(gram/sec)
NO _x	2280	181	0.6	6	0.87	1292514	0.04

* emissie representatief voor een jaargemiddelde seconde

Dumpers

De grond wordt binnen het plangebied vervoerd met dumpers. Om de emissie als gevolg van het rijden met dumpers te bepalen is uitgegaan van een gemiddeld af te leggen afstand van 4 km per dumper. In het scenario met 25% afvoer over het water wordt de rit gemiddeld 250 keer per dag afgelegd gedurende 200 dagen per jaar. Voor het scenario met 75% afvoer over het water is dit gemiddeld 500 keer per dag gedurende 200 dagen per jaar. Dit komt neer op een totale afstand van 200.000 respectievelijk 400.000 km per jaar. Voor de dumpers is uitgegaan van een emissie van zowel NO_x als NH₃. Voor de NO_x-emissie is aangesloten bij de emissiefactoren zoals in maart 2013 vastgesteld door het ministerie van Infrastructuur en Milieu voor stagnerend zwaar vrachtverkeer voor het jaar rekenjaar 2014. Tabel 3.2 toont de emissie van de dumpers voor beide scenario's.

Tabel 3.2: Emissie dumpers

Scenario	Stof	# km/jaar	Emissiefactor	Emissie	Emissie *
		(km)	(g/km)	(gram/jaar)	(gram/sec)
25% over water	NO _x	200000	19.1	3820000	0.12
	NH ₃	200000	0.03	600	1.90E-05
75% over water	NO _x	400000	19.1	7640000	0.24
	NH ₃	400000	0.03	1200	3.81E-05

⁴ Emissiemodel Mobiele Machines gebaseerd op machineverkopen in combinatie met brandstof Afzet (EMMA), TNO (TNO-34-UT-2009-01782_RPT-ML), november 2009

* emissie representatief voor een jaargemiddelde seconde

Vrachtverkeer buiten plangebied

Een deel van de grond wordt afgevoerd met vrachtwagens over de openbare weg. Voor de berekening is uitgegaan van een ritafstand van 10 km als totaal voor de heen- en terugweg. In het scenario waarbij 25% wordt afgevoerd over het water wordt de rit gemiddeld 175 keer per dag afgelegd gedurende 200 dagen per jaar. Voor het scenario met 75% afvoer over het water is dit ruim 58 keer per dag gedurende 200 dagen per jaar. Dit komt respectievelijk neer op een totale afstand van 350.000 respectievelijk 116.667 km per jaar. Voor het berekenen van de emissie zijn dezelfde uitgangspunten gehanteerd als voor de dumpers, voor de snelheid is echter aansluiting gezocht bij het snelheidstype 'Buitenweg'.

Tabel 3.3: Emissie vrachtwagens

Scenario	Stof	# km/jaar (km)	Emissiefactor (g/km)	Emissie (gram/jaar)	Emissie * (gram/sec)
25% over water	NO _x	350000	5.8	2030000	0.06
	NH ₃	350000	0.03	1050	3.33E-05
75% over water	NO _x	116667	5.8	676667	0.02
	NH ₃	116667	0.03	350	1.11E-05

* emissie representatief voor een jaargemiddelde seconde

Scheepvaart

De afvoer van de grond vindt deels plaats met behulp van binnenvaartschepen. Voor de aan- en afvarende schepen zijn twee puntbronnen gehanteerd, zowel in de richting van de Noordzee als richting Antwerpen. Elk van deze bronnen is representatief voor een afstand van 5 kilometer (5 km leeg heen en 5 km vol terug), waarbij het totale aantal scheepvaartbewegingen gelijkmatig is verdeeld over beide vaarrichtingen.

Voor de schepen is uitgegaan van een gemiddeld laadvermogen van 2.000 m³ wat neerkomt op ca. 3.600 ton. Schepen met een dergelijk laadvermogen behoren tot de motorschepen klasse M8. Voor het aantal scheepsbewegingen zijn onderstaande uitgangspunten gehanteerd.

In het scenario met 25% afvoer over het water wordt 280.000 m³ per jaar afgevoerd met schepen wat neerkomt op 140 schepen die aan- en afvaren (280 bewegingen). Bij een gelijke verdeling over de beide vaarroutes (richting het westen en richting Antwerpen) en af te leggen (enkele) afstand van 5 kilometer is sprake van 700 af te leggen kilometers per vaarrichting. Voor de situatie met 75% afvoer over het water (840000 m³ af te voeren materiaal) is dit 2100 kilometer.

Emissie vaarbewegingen

Voor het varende deel is voor de emissiefactoren aangesloten bij de module Prelude (PRognose Emissie-model LUcht Door tellen van Eenheden, TNO) voor het modelleren van emissies uit de binnenvaart. Onderstaande tabel toont de gebruikte emissiefactoren, gebaseerd op een vaarweg met CEMT-klasse V, motorschepen uit de klasse M8 en de gemiddelde emissies voor binnenvaartschepen in het jaar 2014.

Tabel 3.4: Emissiefactoren varende schepen

Klasse	Status	Emissiefactor	
M8	Geladen	563.89	g/km
M8	Leeg	371.85	g/km

Voor de twee scenario's levert dit de volgende emissies op:

Tabel 3.5: Emissie varende schepen

Scenario	Aantal km	Status	Emissiefactor (g/km)	Emissie Totaal (g/s)
25%	700	Geladen	563.89	0.02
	700	Leeg	371.85	
75%	2100	Geladen	563.89	0.06
	2100	Leeg	371.85	

Emissie stilliggen

Voor de berekening is aangenomen dat de schepen tijdens het laden met draaiende motor stilliggen. Voor de ligtijd is uitgegaan van een halve minuut per laadbeweging met een kraan, een gemiddelde bakinhoud van 4 m³ en twee keer omladen. De totale laadtijd bedraagt hierdoor circa 8,3 uur per schip. Voor het scenario met 25% afvoer over het water is daarom uitgegaan van 1.167 uren per jaar en 3.500 uren voor het scenario met 75% afvoer over het water.

Voor het totale motorvermogen van de schepen is uitgegaan van het gemiddelde hoofdmotorvermogen van motorschepen in de klassen M8/M9: 1500 kW⁵. Aangenomen is dat tijdens het stilliggen maximaal 20% van dit totale motorvermogen wordt aangesproken. Voor het berekenen van de emissie is gerekend met de gemiddelde emissiefactor van de binnenvaartvloot in 2010: 9.4 gram NO_x/kWh⁶. Onderstaande tabel toont de emissies voor stilliggende schepen.

Tabel 3.6: Emissie stilliggende schepen

Scenario	Uren stilliggen	Vermogen (kW)	Emissiefactor (g/kWh)	Emissie (gram/jaar)	Emissie * (gram/sec)
25%	1167	300	9.4	3290000	0.10
75%	3500	300	9.4	9870000	0.31

* emissie representatief voor een jaargemiddelde seconde

3.1.2 Berekningen

Met behulp van modelberekeningen is de depositiebijdrage als gevolg van de ontwikkeling van de Hedwigepolder bepaald. De effecten van deze ontwikkeling op de betreffende stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn berekend met behulp van het rekenprogramma OPS Pro versie 4.3.16 (www.rivm.nl). Bij de berekeningen is uitgegaan van meerjarige meteorologie (1998-2007).

De depositie is bepaald op een 4-tal punten voor de drie meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden:

- Brabantse Wal inclusief Kalmthoutse Heide (NL en B);
- Klein en Groot Schietveld (B)
- Bossen en heiden van zandig Vlaanderen (B).

De depositiepunten zijn gelegd op de rand van het betreffende Natura 2000-gebied en kunnen daarmee worden beschouwd als 'worst case' voor de berekende depositiewaarde. De berekeningen zijn per gebied uitgevoerd op vier maatgevende punten. Figuur 3.3 toont de gehanteerde depositiepunten.

Bij de berekeningen is uitgegaan van de volgende bronkenmerken:

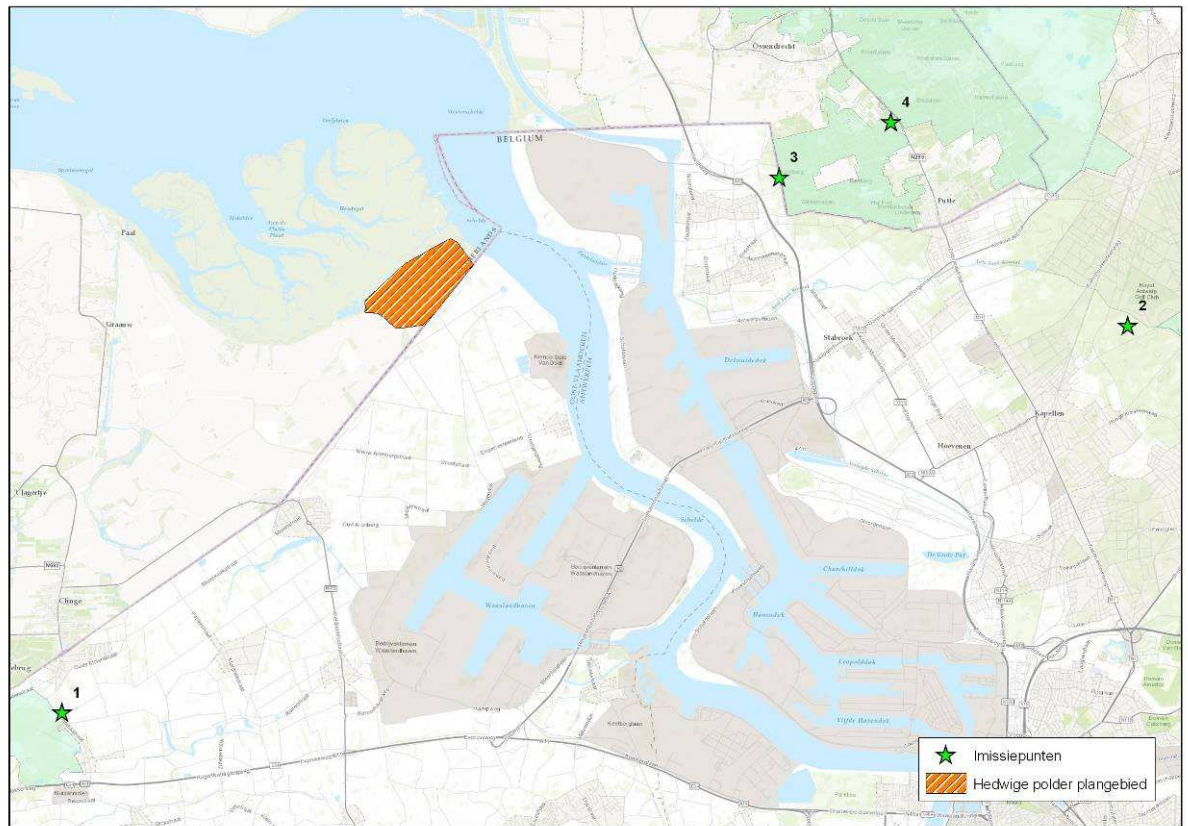
Tabel 3.7: Bronkenmerken gebruikt als input voor het rekenmodel

Bron	x	y	Warmte-inhoud	Bronhoogte
Scheepvaart 1	76582.34	373437.86	0.63	9
Dumpers	73630.70	373351.05	0	1.5
Vrachtvervoer buiten gebied	74520.53	367990.35	0	1.5
Graafmachines	73587.30	373264.24	0	1.5
Scheepvaart 2	73248.41	378013.84	0.63	9
Scheepvaart stilliggen	74317.46	374229.02	0.09	9

De warmte-inhoud van de emissies van de scheepvaart is bepaald op basis Prelude, voor de overige bronnen is er zonder warmte-inhoud gerekend

⁵ Scheepkarakteristieken van nieuwe grote schepen, Marin, 2010

⁶ Methodologies for estimating shipping emissions in the Netherlands, ECN, RIVM, TNO)

Figuur 3.3: Ligging depositiepunten

3.1.3 Resultaten

Tabel 3.8 toont de resultaten van de depositieberekeningen voor de vier depositiepunten, waarbij de bijdrage aan de depositie voor NO_x en NH₃ opgeteld zijn:

Tabel 3.8: Resultaten depositieberekeningen

Depositiepunt	x	y	Scenario 25% afvoer over water (mol N/ha/jr)	Scenario 75% afvoer over water (mol N/ha/jr)
1	64537.9	362714.3	0.06	0.09
2	90415.8	372113.4	0.05	0.09
3	81949.1	375715.4	0.12	0.22
4	84666.2	377060.6	0.07	0.13

Bossen en heiden van zandig Vlaanderen

Depositiepunt 1 is maatgevend voor Natura 2000-gebied Bossen en heiden van zandig Vlaanderen in België. De maximale depositie voor beide scenario's is 0.06 mol N/ha/jr in het geval 25% afgevoerd wordt over water. Voor het scenario met 75% afvoer over water is de maximale depositie 0,09 mol N/ha/jr.

Klein en Groot Schietveld

Depositiepunt 2 is maatgevend voor Natura 2000-gebied Klein en Groot Schietveld in België. De maximale depositie voor beide scenario's is 0.05 mol N/ha/jr in het geval 25% afgevoerd wordt over water. Voor het scenario met 75% afvoer over water is de maximale depositie 0,09 mol N/ha/jr.

Brabantse wal

Depositiepunten 3 en 4 zijn maatgevend voor Natura 2000-gebied Brabantse Wal in Nederland en België. De maximale depositie voor beide scenario's is 0,12 mol N/ha/jr in het geval 25% afgevoerd

wordt over water. Voor het scenario met 75% afvoer over water is de maximale depositie 0,22 mol N/ha/jr.

Cumulatie

Gezien de zeer geringe bijdrage van de ingreep aan de stikstofdepositie en gezien het tijdelijke karakter (alleen in de aanlegfase) is een nadere beschouwing van eventuele cumulatie met andere voorgenomen activiteiten niet noodzakelijk.

3.2 Actualisatie vogeldata

3.2.1 Inleiding

Naar aanleiding van discussies gedurende de tervisielegging is een analyse uitgevoerd van actuele gegevens over de aanwezigheid van vogels in het plangebied en is in beeld gebracht of en in hoeverre de actuele vogelgegevens invloed hebben op de conclusies die op basis van de informatie in de Passende Beoordeling zijn getrokken.

Met betrekking tot de actualiteit van de gebruikte vogeldata ten behoeve van het MER geven wij onderstaand inzicht in de overwegingen met betrekking tot de actualiteit van de vogeldata in de Passende Beoordeling en de doorwerking van geactualiseerde gegevens.

3.2.2 Overwegingen actualisatie vogeldata in de Passende Beoordeling

Bij aanvang van het project is gekozen voor een aanpak van het MER en Passende Beoordeling die qua opzet voldoende robuust is om aan te sluiten bij enerzijds de aard van het dynamische systeem van het slikken- en schorregebied, en anderzijds het MER van 2007. Een systeemgerichte analyse van het gebied staat daarin voorop; de aanpak is voor wat betreft de effectbeoordeling niet gebaseerd op exacte aantallen op specifieke deellocaties. Dit is mede ingegeven door het feit dat de aantallen vogels in het plangebied van jaar tot jaar sterk fluctueren. De focus op de systeemgerichte aanpak is gebaseerd op het inzicht dat geactualiseerde gegevens geen andere inzichten zouden bieden op de gehanteerde systeemgerichte effectbeoordeling.

3.2.3 Doorwerking actualisatie vogeldata in de Passende Beoordeling

In het plangebied zijn afgelopen jaren uiteenlopende tellingen uitgevoerd van vogels binnen de grenzen van het plangebied Herinrichting Hertogin Hedwigepolder. In het kader van de Natuurbeschermingswet is het deel van het plangebied dat binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied ligt, van belang. Het betreft in hoofdzaak het Sieperdaschor, maar daarnaast ook de Scheldeschorren.

Na oriëntatie op de beschikbare bronnen en de beoogde toepassing van de geregistreerde waarnemingen, zijn de volgende actuele data beschikbaar:

1. integrale broedvogelkartering 2012 Verdrongen land van Saeftinghe (inclusief Sieperdaschor)
2. hoogwatertellingen (HW) en laagwatertellingen (LW) in Sieperdaschor en Scheldeschorren.
3. inventarisatie broedvogels Sieperdaschor 2013 (*in prep.*)

De gegevens uit de bronnen '1' en '2' zijn gebruikt voor de actualisatie van de Passende Beoordeling bij het MER voor de effectbepaling op respectievelijk broedvogels en niet-broedvogels. Deze data sluiten goed aan bij het MER-beoordelingskader. De inventarisatie in 2013 van broedvogels in het Sieperdaschor betreft geen integrale inventarisatie van Saeftinghe maar is gericht op het Sieperdaschor. Ze zal worden gebruikt bij de verdere uitwerking van mitigerende maatregelen als voorbereiding op de contracteringsfase.

Ad 1. Broedvogelkartering 2012 (voor broedvogels)

Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut en Stichting Het Zeeuwse Landschap voeren eens per 10 jaar een integrale broedvogeltelling en -kartering uit van het Verdrongen Land van Saeftinghe, inclusief het Sieperdaschor.

De resultaten zijn opgenomen in een rapportage bestaande uit verspreidingskaarten met toelichting. De rapportage is ten tijde van de vergunningaanvraag nog niet gereed en is onderhands in concept-vorm

beschikbaar gesteld voor het project. Met de uitlevering van de gegevens geeft de eigenaar van de gegevens te kennen dat de gegevens volledig betrouwbaar zijn en in ongewijzigde vorm in een later op te leveren definitieve rapportage worden opgenomen.

De actualisatie van bovengenoemde data voor 'broedvogels' leidt voor de Passende Beoordeling bij het Inrichtingsplan tot een aanvulling van de basisgegevens (hoofdstuk 3) en aanpassing van de effectbeoordeling (hoofdstuk 5) op basis van geactualiseerde gegevens voor de vogelsoorten waarvoor in het Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

De resultaten van de actualisatie 'broedvogels' zijn integraal opgenomen in Bijlage 1 bij deze Aanvulling. De conclusie uit deze actualisatie is dat significante effecten kunnen worden uitgesloten.

Ad 2. Niet-broedvogels: Hoogwater- en Laagwater-tellingen

De HW- en LW-tellingen betreffen de jaarrondtellingen van vogels die in het gebied aanwezig zijn tijdens laagwater (LW, overwegend foeragerend) en tijdens hoogwater (HW, overwegend overtijdend). Beide typen telgegevens geven een goede indruk van de aantallen vogels die in het gebied aanwezig zijn. De gegevens zijn opgevraagd voor de afgelopen 3 jaar (2010 - 2012).

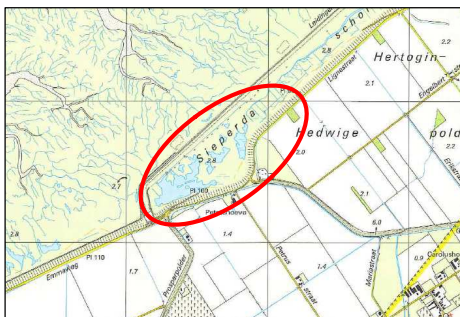
De actualisatie van bovengenoemde data voor 'niet-broedvogels' leidt voor de Passende Beoordeling bij het Inrichtingsplan tot een aanvulling van de basisgegevens (hoofdstuk 3) en aanpassing van de effectbeoordeling (hoofdstuk 5) op basis van geactualiseerde gegevens voor de vogelsoorten waarvoor in het Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Algemene soorten: uitwijkmogelijkheden

Voor het merendeel van de aanwezige soorten zijn ruim voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig voor zowel de HVP-functie (hoogwatervluchtplaats bij hoogwater) als de foerageerfunctie (bij laagwater). Voor deze betrekkelijk algemene soorten zijn, gezien de grote aantallen in het hele Natura 2000-gebied en de aanwezige uitwijkmogelijkheden, significante effecten uit te sluiten. Desalniettemin zal tijdens de uitvoeringsfase worden gepoogd - overigens niet significante - negatieve effecten verder te beperken, voornamelijk door het beperken van de verstoring.

Kritische soorten: beperkte uitwijkmogelijkheden en relevante aantallen

Voor een beperkt aantal soorten steltlopers geldt dat ze in de trektijd en de overwinteringsperiode in relevante aantallen aanwezig zijn in het Sieperdaschor. Het betreft de soorten Zwarte ruiter, Groenpootruiter, Tureluur en Kluut. Deze soorten zijn in de periode augustus - oktober in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor in -voor de soort- relatief grote aantallen aanwezig. Het betreft het deel van het schor waar met regelmaat sprake is van ondiepe plasmvorming (zie figuur).

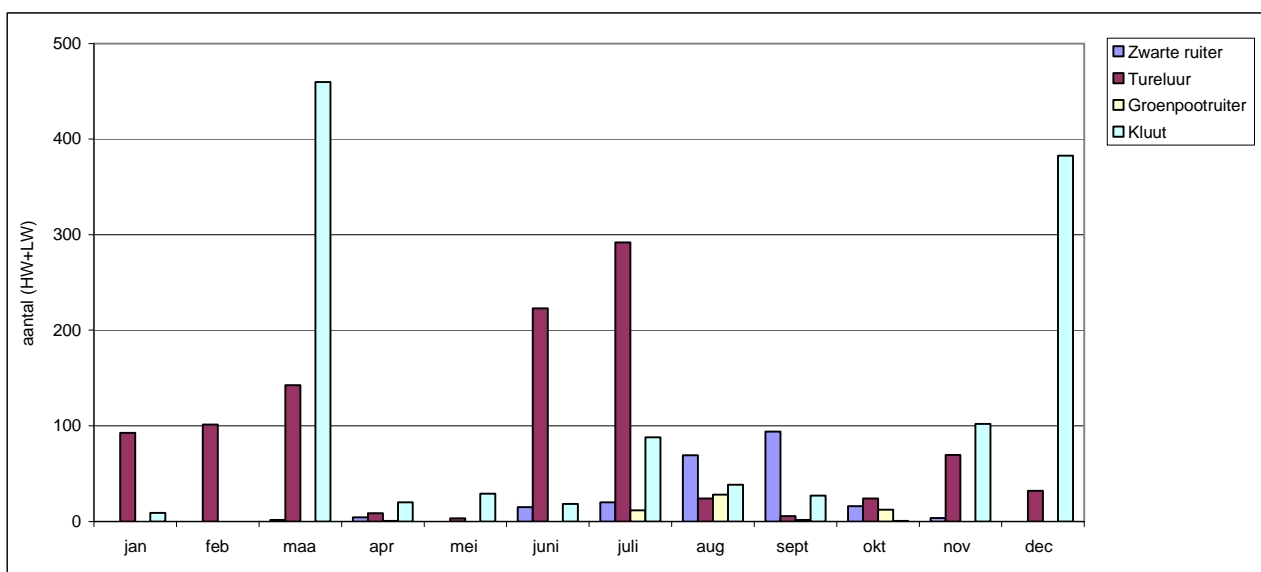

Ze maken daar gebruik van de aanwezige waterplassen en slikken die in hoofdzaak als foerageergebied worden gebruikt. Voor de genoemde soorten vormt dit deel van het Sieperdaschor een belangrijk onderdeel van hun leefgebied, ook als onderdeel van het Natura 2000-gebied als geheel. Dit belang is zodanig dat mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om significant negatieve effecten te kunnen uitsluiten. Het is dan ook van belang om dit deelgebied in de genoemde periode zo weinig mogelijk te verstoren.

In tabel 3.9 en figuur 3.4 zijn per soort (voor de vier genoemde soorten) de aantallen weergegeven in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor.

Tabel 3.9: Gemiddeld aantal (per tij) waargenomen exemplaren van vier relevante vogelsoorten (gemiddelde voor de periode 2010 tot en met 2012)

NR	SOORT	HW/LW	jan	feb	maa	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Draagkracht
W561															
A161	Zwarte ruiter	HW	0	0	0	4	0	15	2	52	93	8	2	0	270
		LW	0	0	2	0	0	0	18	17	1	8	2	0	
A162	Tureluur	HW	17	47	23	9	3	223	149	6	2	18	21	5	1100
		LW	75	55	120	0	0	0	143	18	4	6	48	27	
A164	Groenpootruiter	HW	0	0	0	1	0	0	1	22	0	9	0	0	90
		LW	0	0	0	0	0	0	11	6	2	3	0	0	
A132	Kluut	HW	9	0	174	20	29	18	50	34	18	1	18	141	540
		LW	0	0	285	0	0	0	38	4	9	0	84	242	

Figuur 3.4: Aantallen kritische steltlopersoorten in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor (som HW en LW, gemiddeld voor de periode 2010, 2011 en 2012)

De resultaten van de actualisatie 'niet-broedvogels' zijn integraal opgenomen in Bijlage 2 bij deze Aanvulling.

Conclusie significantie in Passende Beoordeling

De conclusie uit de actualisatie is dat significant negatieve effecten, net zoals eerder geconstateerd in de Passende Beoordeling, kunnen worden uitgesloten. De fluctuaties in aantallen aanwezige vogels maakt het mogelijk een periode te kiezen waarin de aantallen verstoorde vogels(-soorten) voldoende laag zijn om significante effecten uit te sluiten. Daarnaast kan bij de effectbeoordeling van de resterende verstoring een beroep worden gedaan op de beschikbaarheid van uitwijkmogelijkheden. Met het oog op de vereiste zekerheid dat de natuurlijke kenmerken van het betreffende beschermde gebied niet worden aangetast, dienen mitigerende maatregelen die noodzakelijk zijn om significant negatieve effecten uit te sluiten voldoende concreet zijn.

Concretisering uitvoeringswijze en -planning

Naar aanleiding van de bevindingen van de actualisatie moeten de aanvankelijk in de Passende Beoordeling geformuleerde maatregelen m.b.t. uitvoeringsplanning en -wijze voor de 'niet-broedvogels' nader worden geconcretiseerd. De concretisering moet zich richten op een nadere specificatie van de werkbare periode in het Sieperdaschor, inclusief de werkzaamheden aan de dijken en de leidingendam rond het Sieperdaschor.

De spreiding van de aantallen exemplaren van de relevante soorten steltlopers in de tijd leidt tot de conclusie dat gedurende de maanden oktober en november sprake is van relatief lage aantallen. Voor deze soorten in gegeven aantallen zijn op korte afstand tot het gebied uitwijkmogelijkheden aanwezig in

de vorm van ondiepe plasjes (locaties in Saeftinghe direct langs de Leidingendam en ten westen van de vogelkijkhut langs de Emmaweg).

De soorten die het betreft zijn te beschouwen als soorten die relatief flexibel zijn in het gebruik maken van uitwijkmogelijkheden (zie ook Jaspers, 2011⁷). Daarnaast leiden de werkzaamheden in de Hedwigepolder tot het ontstaan van biotopen in de vorm van ondiepe plassen die geschikt zijn voor de opvang van steltlopers in het najaar. Voorgesteld wordt om de werkzaamheden in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor pas te starten nadat in de Hedwigepolder een vergelijkbare oppervlakte aan ondiepe plassen is gecreëerd door ondiepe vergraving van de bovengrond.

Gezien de beschikbaarheid van lokale uitwijkmogelijkheden kan worden geconcludeerd dat ook indien sprake is van werkzaamheden in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor, de genoemde steltlopers voldoende gebied tot hun beschikking hebben om te foerageren en te overtijen. Desalniettemin wordt voorgesteld om gedurende de hele uitvoeringperiode van 2016 - 2019 het gebied enkele seizoenen vrij te houden van werkzaamheden, binnen de randvoorwaarden van dat het werk fysiek en planningstechnisch uitvoerbaar moet zijn.

Faseringsvoorstel

In de afweging tussen technische uitvoerbaarheid en ecologische zorgvuldigheid, wordt de volgende fasering voorgesteld:

- uitvoeren werkzaamheden in zuidwestelijk deel Sieperdaschor wordt toegestaan in de periode sept-december gedurende de jaren 2016 en 2017. In 2018 en 2019 worden op deze locatie geen werkzaamheden uitgevoerd;
- in 2017 wordt het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor gedurende één broedseizoen ongeschikt gemaakt en gehouden als broedgebied voor vogels door de vegetatie vanaf maart kort te maaien. Zodoende wordt in 2017 mogelijk gemaakt dat werkzaamheden langs de Leidingendam kunnen worden uitgevoerd. In de jaren 2016, 2018 en 2019 worden in dit deelgebied gedurende het broedseizoen geen werkzaamheden uitgevoerd. Dit deelgebied is van relatief beperkte betekenis voor Blauwborst als broedvogel (3 à 4 broedpaar ten opzichte van 293 in Saeftinghe).

Flexibiliteit

Met het oog op flexibiliteit van de voortgang wordt voorgesteld om de genoemde jaartallen te beschouwen als de meest waarschijnlijke. Als gevolg van versnelling of vertraging van het proces van grondverwerving, aanbesteding en dergelijke, kan het zijn dat genoemde perioden met een jaar worden vervroegd of verlaat.

Ad 3. Broedvogeltellingen Sieperdaschor 2013

De bevindingen van de broedvogeltellingen in 2013 (rapportage in voorbereiding) wijken inhoudelijk niet af van de bevindingen uit 2012. De rapportage van de tellingen is voorzien eind 2013.

3.2.4 Conclusie actualisatie vogeldata

1. Geen andere conclusie ten opzichte van Passende Beoordeling

Uit de analyse van data en effectbeoordeling zoals beschreven in Bijlage 1 en Bijlage 2 voor respectievelijk broedvogels en niet-broedvogels, blijkt dat de actualisatie van vogeldata voor beide categorieën niet leidt tot een andere conclusie in de Passende Beoordeling bij het MER ten aanzien van de effectbepaling en de kans op significante effecten.

2. Detaillering vergunningvoorwaarden om significantie uit te sluiten

Voor niet-broedvogels geldt dat mitigerende maatregelen ter voorkoming van significant negatieve effecten voor een aantal kritische vogelsoorten (Groenpootruiter, Zwarte ruiter, Tureluur en Kluut), voor een specifiek deelgebied nader moeten worden geconcretiseerd en in de Natuurbeschermingswetvergunning moeten worden opgenomen.

⁷ Leidraad voor het bepalen van de uitwijkmogelijkheden voor niet-broedvogels – Hans Jaspers (projectbureau Zeeweringen; 2011) kenmerk nr PZDB-M-11228

De concretisering betreft de werkzaamheden in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor, inclusief de werkzaamheden aan de dijken en de leidingendam rond het Sieperdaschor, waar op basis van de actualisatie van vogeldata is geconcludeerd dat voor dit deelgebied een maatwerkoplossing nodig is. Het maatwerk bestaat op deze locatie uit het toestaan van werkzaamheden in de periode september - december gedurende maximaal 2 van de 3 jaar binnen de uitvoeringsperiode, en in het broedseizoen gedurende maximaal 1 van de 3 jaar binnen de uitvoeringsperiode. Er zijn voor zowel broedvogels als niet-broedvogels voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig. Met deze voorwaarden kunnen significant negatieve effecten alsnog worden uitgesloten.

3. Niet-significante verstoring

Voor de minder -of niet- kritische vogelsoorten zijn ruim voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig bij versturende werkzaamheden. Tijdens de uitvoeringsfase worden gepoogd negatieve effecten te beperken, voornamelijk door het beperken van de verstoring. Deze vorm van mitigatie valt buiten de significantiediscussie en maakt dan ook geen deel uit van de Natuurbeschermingswetvergunning.

Bijlage 1 Actualisatie vogeldata - 'broedvogels'

De actualisatie van broedvogels wordt gepresenteerd als aanvulling ('*Actualisatie 2013:...*') op de oorspronkelijke tekst uit de Passende Beoordeling in het MER. (tekst uit par. 3.2.1 en 5.2 uit het MER).

3.2.2 Voorkomen 'kwalificerende' broedvogels (NL)⁸

- **Bruine Kiekendief:** De Bruine Kiekendief is een soort die voorkomt in open landschappen met grote moeras- en rietvegetaties. Vanaf de 70-er jaren is het aantal broedvogels in het Natura 2000-gebied geleidelijk in aantal toegenomen tot een maximum van 23 paren in 2003 in het Verdrongen Land van Saeftinghe en 1 op het Sieperdaschor. Een omvangrijke slaappleats (> 100 exemplaren) bevindt zich in het Verdrongen Land van Saeftinghe. Het jachtgebied van deze soort reikt tot in de achterliggende polders (buiten het Natura 2000-gebied). *Actualisatie 2013:* In 2012 zijn 32 broedparen vastgesteld, waarvan 20 in Saeftinghe (4 west, 2 midden, 4 oost) en 10 in Sieperdaschor. (IHD: 20 broedpaar)
- **Kluut:** De Kluut nestelt op kale of schaars begroeide, vaak buitendijkse terreinen, zoals kwelders, strandvlakten, zandplaten, afgesloten zeearmen, inlagen en krekken, opspuitterreinen en ingepolderde gebieden. Het broedvoorkomen is grotendeels beperkt tot het Wadden-, Delta- en IJsselmeergebied. Na de broedtijd concentreert de soort (zowel eigen broedvogels, hun jongen als vogels van elders) zich in de meest slibrijke delen van het Waddegebied, het Deltagebied en de Oostvaardersplassen. De soort komt tot broeden in het oostelijk deel van het Sieperdaschor (enkele paren hooguit), en in Saeftinghe. In Saeftinghe is de Kluut van oudsher een broedvogel in enkele 100' en paren. De stand in Saeftinghe kenmerkt zich echter door sterke fluctuaties. *Actualisatie 2013:* In 2012 laag aantal van 14 broedpaar, waarvan 1 in Sieperdaschor (west) en 13 in Saeftinghe. (IHD: 2000 broedpaar)
- **Bontbekplevier:** De Bontbekplevier broedt bij voorkeur op schaars begroeide plekken, zoals stranden, duinranden, laagtes bij zeedijken, strandweiden en oevers van meren, plassen en rivieren, maar ook op akker- en weiland, kunstmatige zandafzettingen en opspuitterreinen. Tijdens de trek (augustus / september) zijn grote aantallen aanwezig in het Deltagebied en ook in de winter is dit gebied van belang. De soort komt uitzonderlijk tot broeden in (het oostelijk deel van) het Sieperdaschor, maar broedt wel in Saeftinghe (10-tal paar ieder jaar), en overwintert ter hoogte van Saeftinghe in grote aantallen. *Actualisatie 2013:* In 2012 1 broedgeval in Sieperdaschor (west) en geen in Saeftinghe (IHD: 100 broedpaar)
- **Strandplevier:** Broedgebieden van de Strandplevier worden gekenmerkt door kale of schaarse begroeiing in open terreinen in de omgeving van meestal zoute of brakke wateren. De soort komt sporadisch tot broeden in het oostelijk deel van het Sieperdaschor, en broedt in Saeftinghe. Langs de volledige Westerschelde (= Natura 2000-gebied 'Westerschelde & Saeftinghe') broeden circa 40 à 50 paar de laatste jaren. *Actualisatie 2013:* In 2012 7 broedpaar waarvan 4 in Sieperdaschor (oost) en 3 in Saeftinghe. (IHD: 100 broedpaar).
- **Zwartkopmeeuw:** Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in het Deltagebied. Er wordt vooral gebroed op door de mens gecreëerde terreinen zoals eilandjes in zoetwatergebieden in de afgedamde estuaria, maar ook in moeras-, duin-, en kweldergebieden. De soort komt niet tot broeden in of in de onmiddellijke buurt van het projectgebied, maar komt wel in sterk fluctuerende aantallen tot broeden in de rest van het Natura 2000-gebied (3 tot 87 broedparen de afgelopen jaren). *Actualisatie 2013:* broedkolonie buiten plangebied in tijdelijke natuur / eilandjes in Prosperpolder. Polders in de omgeving worden gebruikt als foerageergebied. Foerageergebied o.a. in Hedwigepolder maar foerageergebied reikt tot in West-Brabant. (IHD: 400 broedpaar)
- **Grote Stern:** De Grote stern broedt vrijwel uitsluitend op rustige, schaars begroeide eilandjes langs de kust, o.a. in het Deltagebied, alsmede op opgespoten terreinen langs de kust. De soort komt niet tot broeden in het projectgebied en broedt in zeer sterk wisselende aantallen in het (westelijk deel van het) Natura 2000-gebied. *Actualisatie 2013:* niet in Saeftinghe en Sieperdaschor. (IHD: 4.000 broedpaar)
- **Visdief:** De Visdief broedt voornamelijk op rustige, schaars begroeide eilanden voor de kust, in rivieren en meren, alsmede gras-, zand- of kiezeloevers van rivieren en zoetwaterplassen, strandweiden en (kust)moerassen met voldoende voedsel in een straal tot 10 km van de kolonie en zoveel mogelijk gevrijwaard van landpredatoren. Als rustgebied maakt de soort vooral gebruik van strandvlakten, zandbanken, kwelders en andere vlakke zandige gebieden, waaronder ook de zandplaten aan de Scheldezijde van het projectgebied (= Natura 2000-gebied).

⁸ paragraaf uit Passende Beoordeling bij het MER

Saeftinghe geldt als broedgebied voor deze soort (sinds 1987, minimaal 283 exemplaren/jaar), waarvan hooguit enkele koppels in het projectgebied.

Actualisatie 2013: In 2012 in totaal 536 exemplaren in broedkolonies in Saeftinghe; niet in Sieperdaschor (IHD: 6500 broedpaar)

- **Dwergstern:** De Dwergstern broedt voornamelijk in rustige, schaars begroeide en dynamische milieus, zoals zand, kiezel- of schelpenbanken, eilandjes en opgespoten terreinen. De verspreiding van broedende Dwergsternen beperkt zich grotendeels tot het Deltagebied, in het Natura 2000-gebied komen jaarlijks circa 100 paar tot broeden. De soort broedt niet in het projectgebied,

Actualisatie 2013: In 2012 niet in Saeftinghe en niet in Sieperdaschor. (IHD: 300 paar)

- **Blauwborst:** De Blauwborst broedt in heel Nederland waar de geschikte biotopen aanwezig zijn. Hij leeft in iets verruigde rietvelden en gevarieerde moerassen. Enkele natte stukjes in een ruige vlakte zijn ook al voldoende. De soort broedt vrij frequent in Sieperdaschor en ter hoogte van de spuikom. De soort broedt zeer talrijk in Saeftinghe (620 paar in 1997); enkele paren zijn aanwezig in het projectgebied (Scheldeschor en Sieperdaschor). In de directe omgeving van de leidingendam zijn ongeveer 20 territoria vast gesteld (Arcadis, 2008). Waarschijnlijk is de soort ook aanwezig in het kreekrestant van de Hedwigepolder.

Actualisatie 2013: In 2012 293 broedpaar waarvan 31 in Sieperdaschor (10 west, 11 midden, 10 oost) en 262 in Saeftinghe. (IHD: 450).

5.2 Effectbepaling 'Kwalificerende' Broedvogels (NL)

Opmerking: in de onderstaande toelichting wordt bij een groot aantal soorten aangegeven dat er zich 'op langere termijn positieve effecten zullen voordoen'. Dit betekent natuurlijk geenszins dat er op korte termijn geen negatieve effecten zouden optreden; het geeft alleen aan dat er bij een reeds enige jaren volwaardig functionerend intergetijdengebied een positieve invloed te verwachten is op de leefbaarheid en grootte van de desbetreffende vogelpopulatie. De verwachting is dat per saldo sprake is van een verbetering en uitbreiding in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen.

Tabel 1: Effectbeoordeling Broedvogels		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Verskil
<p>Bruine Kiekendief: Door de aanwezigheid van grote aantallen in Saeftinghe wordt er geen negatief effect in het projectgebied verwacht. Ter hoogte van Saeftinghe en ter hoogte van de andere Scheldeschorren zijn ruim voldoende broed-uitwijkmogelijkheden voor deze soort aanwezig. Een beperkt tijdelijk negatief verstoring effect is niet uit te sluiten, wanneer een deel van de huidige broedlocaties worden vergraven. Negatieve effecten op het IHD van deze soort zijn uit te sluiten, het projectgebied zal een positieve bijdrage leveren aan de gunstige staat van instandhouding van het Natura 2000-gebied.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: broedparen in Saeftinghe ondervinden beperkt tijdelijk effect wegens vergraven van uiteinden nieuwe kreeksysteem in deelgebied 'west' en vergraven monding nabij Scheldeschor. Voor tijdelijk effect zijn ruime uitwijkmogelijkheden voorhanden in Saeftinghe. Negatieve effecten tijdens de uitvoering worden voorkomen door gedurende het broedseizoen geen graafwerkzaamheden uit te voeren in het Sieperdaschor.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling;</p> <p>Aanvullend: werken buiten het broedseizoen</p>
<p>Kluut: De Kluut is talrijk aanwezig in Saeftinghe, terwijl dit in het projectgebied niet het geval is. Er wordt geen negatief effect verwacht op het IHD. Op de langere termijn zijn positieve effecten op niveau van het projectgebied en het huidige Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: Sieperdaschor is van geringe betekenis voor de soort. Handhaven conclusie dat op termijn positief effect wordt verwacht. Negatieve effecten tijdens de uitvoering worden voorkomen door gedurende het broedseizoen geen graafwerkzaamheden uit te voeren in het Sieperdaschor.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling;</p> <p>Aanvullend: werken buiten het broedseizoen</p>

Tabel 1: Effectbeoordeling Broedvogels		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
<p>Bontbekplevier: In het projectgebied gaat het om per uitzondering broedende paren, terwijl het in Saeftinghe om stabielere aantallen gaat (jaarlijks circa 10-tal koppels). Een beperkt tijdelijk verstoring effect is niet uit te sluiten, wanneer een deel van de huidige broedlocaties wordt vergraven. De ontwikkeling van 295 ha duurzaam slik- en schorgebied vormt een duurzame uitbreiding van het broed- en leefgebied van deze soort. De ontwikkeling draagt bij aan de toekomstige gunstige staat van instandhouding van de soort in het Westerschelde gebied.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: In 2012 1 broedpaar in Sieperdaschor (oost), geen in Saeftinghe. Op termijn heeft project een gunstig effect op de soort door nieuw leefgebied. Voor behoud van broedfunctie in deelgebied oost van Sieperdaschor zijn mitigerende maatregelen vereist tijdens broedseizoen om verstoring door recreatie te voorkomen. Negatieve effecten tijdens de uitvoering worden voorkomen door gedurende het broedseizoen geen graafwerkzaamheden uit te voeren in het oostelijk deel van het Sieperdaschor.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling.</p> <p>Aanvullend: - werken buiten broedseizoen; - mitigerende maatregelen in verband met recreatieve voorzieningen cf. conclusie Passende Beoordeling recreatieve voorzieningen</p>
<p>Strandplevier: Voor deze soort zijn er nauwelijks broedmogelijkheden in Sieperdaschor, maar wel in de Saeftinghe. Er wordt geen negatief effect verwacht op de strandplevier, evenmin een tijdelijk negatief effect op het IHD. Op langere termijn zijn positieve effecten op het instandhoudingsdoel van de soort op niveau van het projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: In 2012 7 broedpaar waarvan 4 in Sieperdaschor (oost) en 3 in Saeftinghe. Op termijn heeft project een gunstig effect op de soort door nieuw leefgebied. Voor behoud van broedfunctie in deelgebied oost van Sieperdaschor zijn mitigerende maatregelen vereist tijdens broedseizoen om verstoring door recreatie te voorkomen. Negatieve effecten tijdens de uitvoering worden voorkomen door gedurende het broedseizoen geen graafwerkzaamheden uit te voeren in het oostelijk deel van het Sieperdaschor.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling.</p> <p>Aanvullend: - werken buiten broedseizoen; - mitigerende maatregelen in verband met recreatieve voorzieningen cf. conclusie Passende Beoordeling recreatieve voorzieningen</p>
<p>Zwartkopmeeuw: De soort komt niet tot broeden in het projectgebied. Negatieve effect worden niet verwacht.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: Hedwigepolder heeft functie als foerageergebied voor broedkolonie in gebied met tijdelijke natuur Prosperpolder. Aangezien het foerageergebied van de soort ruimer is dan de Hedwigepolder, tot in west-Brabant, zijn voldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden voor de kolonie.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: uitwijkmogelijkheden voor foerageergebied voor broedkolonie op Belgisch grondgebied zijn beschikbaar in de regio (NL+VL)</p> <p>NB: uit andere aanleiding is reeds bepaald dat niet in het broedseizoen mag worden gewerkt</p>
<p>Grote Stern: De soort komt niet tot broeden in het projectgebied en broedt in zeer onregelmatige aantallen in het westelijk deel van het Natura 2000-gebied. Er worden geen negatieve effecten verwacht op het IHD van deze soort.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: In 2012 geen broedparen in Sieperdaschor en Saeftinghe. Het plangebied heeft geen functie voor deze soort.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p>
<p>Visdief: Saeftinghe geldt als belangrijk broedgebied voor deze soort, terwijl dit</p>	<p><i>Actualisatie 2013: In 2012 536 broedpaar, verdeeld over 4 kolonies in Saeftinghe; niet</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p>

Tabel 1: Effectbeoordeling Broedvogels		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
niet het geval is voor wat betreft het projectgebied. Er wordt geen negatief effect verwacht op het IHD. Op de langere termijn zijn positieve effecten op niveau van het projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.	<i>in Sieperdaschor. Het plangebied heeft geen belangrijke functie voor de soort.</i>	
Dwergstern: De soort broedt niet in het projectgebied, de soort is goed vertegenwoordigd in de rest van het Natura 2000-gebied. Er wordt geen negatief effect verwacht ten gevolge van de werkzaamheden, een negatief effect op het IHD is niet aan de orde. Op langere termijn zijn positieve effecten op niveau van het projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.	<i>Actualisatie 2013: In 2012 geen broedgevallen in Sieperdaschor en Saeftinghe. Het plangebied heeft geen functie als broedgebied voor de soort.</i>	geen verschil in beoordeling
Blauwborst: De soort broedt vrij frequent in Sieperdaschor en ter hoogte van de spuikom. De soort broedt talrijk in Saeftinghe. Een tijdelijk negatief effect op een aantal individuen door vergraving en herinrichting van aan aantal huidige broedlocaties wordt verwacht, zeker bij toepassing van Basisalternatief 3. In de directe omgeving zijn voldoende alternatieve broedlocaties aanwezig. De ontwikkeling van 295 ha duurzaam slik- en schorgebied vormt een duurzame uitbreiding van het broed- en leefgebied van deze soort. Op termijn zijn positieve effecten, zowel op niveau van projectgebied als op niveau van Natura 2000-gebied te verwachten.	<i>Actualisatie 2013: In 2012 293 broedparen waarvan 31 in Sieperdaschor (west 10, midden 11, oost 10) en 262 in Saeftinghe. Broedparen in Sieperdaschor ondervinden beperkt tijdelijk effect wegens graven van kreeksysteem verspreid over het Sieperdaschor. Voor tijdelijk effect zijn ruime uitwijkmogelijkheden voorhanden in resterend deel van Sieperdaschor en in Saeftinghe. Negatieve effecten tijdens de uitvoering worden voorkomen door gedurende het broedseizoen geen graafwerkzaamheden uit te voeren in het Sieperdaschor.</i>	geen verschil in beoordeling; Aanvullend: - werken buiten broedseizoen - alternatief broedgebied voorhanden / uitwijkmogelijkheden

Bijlage 2 Actualisatie vogeldata - 'niet-broedvogels'

3.2.2 Voorkomen 'kwalificerende' niet-broedvogels (NL)

De Sieperdaschor de Schorren en het Verdrongen land van Saefthinghe worden afhankelijk van de soort gebruikt als foerageer- en /of rustgebied door grote groepen eenden, ganzen en steltlopers. De hogere delen dienen als hoogwatervluchtplaats, de aangrenzende schorren zijn met name foerageergebied voor steltlopers. De polders dienen als foerageer- en rustgebied voor met name ganzen.

- **Fuut:** Na het broedseizoen concentreren Futen zich op de grotere zoete of zoute wateren om te ruïen. Bij strenge vorst ligt het zwaartepunt van de verspreiding in het Deltagebied, langs de rivieren en langs de Noordzeekust. De soort komt sporadisch – hooguit met enkele exemplaren – voor aan de rivierzijde van het projectgebied (= Natura 2000-gebied), maar de aantallen fluctueren zeer sterk.
Actualisatie 2013: in Sieperdaschor niet waargenomen in 2010-2012
- **Kleine zilverreiger:** De Kleine Zilverreiger heeft een voorkeur voor ondiepe meren, rivieren, plassen en poelen, of zoute en brakke wateren, doorgaans met weinig begroeiing. Waarnemingen van deze soort zijn in belangrijke mate afkomstig uit het Deltagebied. Ter hoogte van het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend, maar bij recente laagwatertellingen ter hoogte van Saefthinghe bleken meer dan 100 exemplaren aanwezig.
Actualisatie 2013: in Sieperdaschor sporadisch waargenomen met 1, 2 of 3 exemplaren in 2010-2012.
- **Lepelaar:** De Lepelaar heeft een voorkeur voor dynamische milieus op de overgang tussen zoet en zout en broedt daar op eilanden, in duinvalleien en kwelders. In de nazomer verzamelt de soort zich in de grote wateren met een gunstig voedselaanbod en veilige rustplaatsen, zoals het Deltagebied. De soort pleistert in aanzienlijke aantallen Saefthinghe, maar ter hoogte van het projectgebied zijn ons geen waarnemingen bekend.
Actualisatie 2013: in Sieperdaschor incidenteel waargenomen met max 10 exemplaren in zomer/herfst in de periode 2010-2012.
- **Kolgans:** Door een aangepast beheer voor overwinterende ganzen zijn de aantallen de laatste decennia spectaculair gestegen in Europa, en ook in het Deltagebied. Zoals de meeste ganzen wordt steeds teruggekeerd naar traditionele overwinteringsplaatsen. Bij recente laagwatertellingen ging het soms om een paar duizend exemplaren, ter hoogte van Saefthinghe. Sporadisch foerageert de soort met enkele exemplaren in de Hedwigepolder (= geen Natura 2000-gebied) of langs Sieperdaschor. Hier zijn ruim uitwijkmogelijkheden voorhanden.
Actualisatie 2013: in Sieperdaschor slechts incidentele waarnemingen met max 25 exemplaren in 2010-2012.
- **Grauwe gans:** De Grauwe gans is in Nederland zowel broedvogel als wintergast. De grootste aantallen worden in oktober-november gezien. In november vindt massale wegtrek plaats, maar langs de Westerschelde blijven grote aantallen overwinteren. Hier wordt voornamelijk gefoerageerd op ondergrondse knollen of worteldelen van Zeebies, Zeeaster, Riet of Lisodde. In Saefthinghe komt soms tot 30% van de internationale Grauwe ganspopulatie voor, wat neerkomt op meer dan 50.000 exemplaren. De Grauwe gans pleistert in het poldergedeelte van het projectgebied (hooguit enkele tientallen exemplaren tegelijk), net als in heel wat van de omliggende polders, en komt o.a. tot broeden in het Sieperdaschor. Genoemde polders en poldergedeelten zijn geen onderdeel van het Natura 2000-gebied.
Actualisatie 2013: In Sieperdaschor komen in de periode 2010-2012 verspreid over het jaar enkele tientallen exemplaren voor met uitschieters tot 680 st.
- **Bergeend:** De Bergeend concentreert zich na het broedseizoen vooral in de kustzone (o.a. de Westerschelde). In juli vindt er langs de Hollandse kust massale trek plaats naar de Duitse ruigebieden. Sinds het begin van de jaren negentig gebruiken grote groepen ook het Nederlandse Waddengebied om te ruïen, en daarnaast komen kleinere ruiconcentraties voor in de Westerschelde. Vanaf september nemen de aantallen vooral in het Waddengebied en iets later ook in het Deltagebied (en vooral in strenge winters) sterk toe. De Bergeend komt tot broeden in het schorgedeelte van het projectgebied. Overvliegend en pleisterend ter hoogte van de in- en uitlaatzone van het Sieperdaschor is deze soort (met hooguit 10 exemplaren) ook vast te stellen. In Saefthinghe bleken tijdens recente tellingen regelmatig enkele 100'en vogels te pleisteren.
Actualisatie 2013: In Sieperdaschor komt de soort in de periode 2010-2012 met gemiddeld enkele tientallen exemplaren voor, regelmatig verspreid over het jaar.
- **Smient:** De Smient verblijft het hele jaar door in Nederland, maar vooral van oktober tot maart. Vooral in zachte winters zijn (in Nederland) grote aantallen aanwezig. Vooral in strenge winters verblijft een groot deel van de in Nederland voorkomende smienten in het Deltagebied, waarvan het grootste deel in Saefthinghe (vele 1000'en) en ook enkele exemplaren ter hoogte van de Sieperdamonding en de spuikom.

Actualisatie 2013: in Sieperdaschor komen in het middengebied en oostelijk deel gemiddeld enkele honderden aantallen voor, meest in december en januari.

- **Krakeend:** De Krakeend komt voor op allerlei zoete of zoute wateren. In de winter zijn vooral het IJsselmeergebied, de noordelijke Delta en het benedenrivierengebied van belang. De soort is sporadisch vast te stellen in het oosten van het Sieperdaschor, en ook in Saeftinghe, maar veelal in vrij kleine aantallen (enkele tientallen).

Actualisatie 2013: De soort komt in de periode 2010-2012 in lage aantallen voor in het Sieperdaschor in de wintermaanden met een maximum van 14 exemplaren.

- **Wintertaling:** De Europese vogels overwinteren van West-Europa tot in Noord-Afrika. Naast open polder-, meersen- en slikgebieden komt de Wintertaling 's winters ook in meer beschutte moerassen en moerasbossen voor. De soort komt ook in Saeftinghe voor. Van de gemiddeld 1000 exemplaren die jaarlijks in het Natura 2000-gebied zijn vast te stellen bevindt de overgrote meerderheid zich ter hoogte van Saeftinghe. Enkele exemplaren bevinden zich ook in het poldergedeelte van het projectgebied (buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied).

Actualisatie 2013: In Sieperdaschor komt de soort in de periode 2010-2012 met enkele tientallen tot enkele honderden exemplaren voor in het middengebied en oostelijk deel in de maanden oktober - januari.

- **Wilde eend:** In juli en augustus komen grote ruiconcentraties voor in o.a. het Deltagebied. In september en oktober verblijven in o.a. het Deltagebied. Komt jaarlijks met enkele koppels tot broeden in het Nederlands polderdeel van het projectgebied (= buiten de begrenzing van het huidige Natura 2000-gebied), en bevindt zich met vele 100'en broedparen in Saeftinghe. De soort pleistert met vele 1000'en in Saeftinghe.

Actualisatie 2013: In Sieperdaschor komt de soort in de periode 2010-2012 met enkele tientallen exemplaren voor in het middengebied en oostelijk deel in de periode juli - februari.

- **Pijlstaart** In het najaar beperkt de verspreiding zich grotendeels tot het Waddengebied, waarna ook de meer zuidelijke gebieden zoals Flevoland en uiteindelijk het Deltagebied worden gebruikt. In de winter verblijven de grootste aantallen in het Wadden- en Deltagebied. In strenge winters neemt het belang van het Deltagebied sterk toe. Dan pleistert de soort met enkele 100'en exemplaren in Saeftinghe, en ook enkele individuen ter hoogte van het projectgebied (nl. ter hoogte van de Sieperdamonding).

Actualisatie 2013: de soort komt in de periode 2010-2012 sporadisch voor in het Sieperdaschor.

- **Slobeend:** De Slobeend is gebonden aan zoet of zout water. In de nazomer komen grote aantallen voor in het IJsselmeergebied en Zuidelijk Flevoland. Wat later maakt de soort ook veel gebruik van het Deltagebied. 's Winters en vooral in strenge winters beperkt het voorkomen zich grotendeels tot het westen en zuidwesten van Nederland, o.a. in het Deltagebied en Saeftinghe. De Slobeend komt sporadisch foerageren in de sloten van de achterliggende polder (= niet Natura 2000), maar ook ter hoogte van de Sieperdamonding; jaarrond zijn de aantallen ter hoogte van Saeftinghe beperkt tot gemiddeld een 50-tal individuen.

Actualisatie 2013: de soort komt slechts incidenteel voor in het Sieperdaschor in de periode 2010-2012.

- **Middelste zaagbek:** De Middelste Zaagbek is als viseter gebonden aan open, zoete of zoute wateren. Een belangrijke pleisterplaats is o.a. het westelijke Deltagebied. In het binnenland zijn de aantallen meestal gering. In het winterhalfjaar soms in kleine aantallen in en langs Saeftinghe (seizoensgemiddelde 30 exemplaren); geen waarnemingen ter hoogte van het projectgebied.

Actualisatie 2013: niet waargenomen in de periode 2010-2012.

- **Zeearend:** Als wintergast, maar tegenwoordig ook in de zomer, verblijven enkele exemplaren in gebieden als de Biesbosch, de Oostvaardersplassen, de Gelderse Poort én Saeftinghe. Nu de druk door jacht en vergiftiging verminderd is, neemt het aantal jaarlijks toe. In Duitsland verdubbelt het aantal dieren elke 5 jaar. Het areaal van deze vogel heeft zich vanuit Duitsland naar Nederland uitgebreid. Sinds 2006 broedt een paar in de Oostvaardersplassen.

Actualisatie 2013: niet waargenomen in de periode 20080-2012.

- **Slechtvalk:** De Slechtvalk jaagt vooral op vogels die in de vlucht worden gevangen. Als overwinteringsgebied prefereert de soort daarom open landschappen met voldoende prooiaanbod en uitkijkposten, zoals open wateren en agrarische gebieden. In het Deltagebied overwinteren jaarlijks diverse vogels, waaronder ook in Saeftinghe.

Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 slechts incidenteel waargenomen in het Sieperdaschor.

- **Scholekster:** De Scholekster overwintert voornamelijk in kustgebieden met een rijk aanbod aan schelpdieren (o.a. kokkels en mossels). In het Deltagebied concentreren zich na het broedseizoen grote aantallen om te ruien en te overwinteren, met soms enkele 100'en exemplaren ter hoogte van Saeftinghe en enkele exemplaren bij de Sieperdamonding. De soort foerageert ook in de achterliggende polder (= niet Natura 2000-gebied).

Actualisatie 2013: de soort is in 2010-2012 met enkele tientallen aanwezig in met name het oostelijk deel van het Sieperdaschor, verspreid over het jaar.

- **Kluut:** Naast de aanwezigheid als broedvogel, pleistert de soort ook ter hoogte van Saeftinghe. Een seizoensgemiddelde van ± 500 pleisterende exemplaren in het Natura 2000-gebied is te vermelden.
Actualisatie 2013: de soort is in 2010-2012 gedurende de zomermaanden met enkele tientallen exemplaren aanwezig in het middengebied en westelijk deel van het Sieperdaschor, met een piek van 200 à 300 exemplaren in de maand maart.
- **Bontbekplevier:** Geregeld zijn enkele honderden exemplaren van deze soort vast te stellen in het Saeftinghe. Ter hoogte van het poldergedeelte van het projectgebied (= niet Natura 2000-gebied) gaat het veelal om enkele exemplaren.
Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 met enkele exemplaren in de zomerperiode aanwezig in het oostelijk deel van het plangebied.
- **Strandplevier:** De soort pleistert in kleine aantallen (enkele tientallen) in Saeftinghe. Zeer waarschijnlijk is de soort momenteel niet aanwezig in het schorgedeelte van het projectgebied.
Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 met enkele exemplaren in de zomerperiode aanwezig in het oostelijk deel van het plangebied.
- **Goudplevier:** De Goudplevier prefereert open grasland op zeelei- of veenbodems en daarnaast akkerland. Gesloten graslanden worden grotendeels gemeden. Zowel in het voor- als in het najaar is de presentie het hoogst in de lage gedeelten van Nederland, in de IJsseldelta en langs de grote rivieren. Regelmatig pleisteren exemplaren in Saeftinghe, soms slechts enkele 10-tallen, soms met vele 1000'en.
Actualisatie 2013: de soort is in 2010-2012 met enkele tientallen exemplaren (tot een maximum van circa 100) aanwezig verspreid over het Sieperdaschor, in de maanden oktober - februari.
- **Zilverplevier:** De Zilverplevier wordt het gehele jaar in Nederland gezien, maar voornamelijk tijdens de trek (april/mei en augustus-oktober). De soort heeft een voorkeur voor zoutwatermilieus en concentreert zich tijdens de trek in het Wadden- en Deltagebied, waar een deel van de vogels in het najaar een gedeeltelijke rui doormaakt. In de wintermaanden is de verspreiding grotendeels beperkt tot Wadden- en Deltagebied, en komt de soort ook met enkele 10-tallen ter hoogte van Saeftinghe voor. In het poldergedeelte van het projectgebied (= niet Natura 2000-gebied) gaat het hooguit om enkele sporadische exemplaren.
Actualisatie 2013: de soort is in 2010-2012 slechts incidenteel waargenomen in het Sieperdaschor.
- **Kievit:** De soort komt tot broeden in het oosten van het Sieperdaschor en in Saeftinghe, en komt pleisterend met vele 1000'en exemplaren in Saeftinghe voor. In het poldergedeelte van het projectgebied (buiten het Natura 2000-gebied) gaat het meestal om lagere aantallen, incidenteel gaat het om enkele honderden exemplaren in het poldergedeelte van het projectgebied.
Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 met enkele honderden exemplaren vastgesteld gedurende de maanden oktober - februari, en in de zomermaanden met enkele tientallen exemplaren.
- **Kanoetstrandloper:** De Kanoetstrandloper is gebonden aan het mariene milieu. Tijdens de trek (rond mei en augustus) concentreren zich grote aantallen in het (westelijk) Deltagebied. In de overige gebieden is de soort schaars. In het getijdengebied wordt tijdens laag water gefoerageerd op geschikte schelpdieren. Tijdens hoog water wordt gerust op kale zandige platen, stranden en kwelderranden. De soort gebruikt het Deltagebied (ook Saeftinghe met enkele 100'en exemplaren) tevens om te ruïen, en te overwinteren.
Actualisatie 2013: de soort is in 2010-2012 slechts 1 keer waargenomen in het Sieperdaschor.
- **Drieteenstrandloper:** De Drieteenstrandloper heeft een voorkeur voor zandige biotopen in het mariene milieu, zoals stranden en zandplaten in het getijdengebied, waar ze meestal worden aangetroffen langs de waterlijn. De meer slikrijke gedeelten van de kust worden gemeden. De waarnemingen beperken zich grotendeels tot het Wadden- en Deltagebied en de Noordzeekust (gemiddeld een 1000'tal vogels in het volledige Natura 2000-gebied; ook in Saeftinghe vinden we soms enkele 10-tallen exemplaren). In het poldergedeelte van het projectgebied (buiten het Natura 2000-gebied) komt de soort niet of per uitzondering voor.
Actualisatie 2013: de soort is in 2010-2012 niet vastgesteld in het Sieperdaschor.
- **Bonte Strandloper:** De Bonte Strandloper heeft een voorkeur voor het zoute milieu, vooral getijdengebieden met voldoende aanbod aan ongewervelde dieren. In het najaar doet vooral het Waddengebied dienst als rui- en doortrekgebied. De Delta- en het Waddengebied vormen belangrijke overwinteringsgebieden. In Saeftinghe verblijven soms enkele 100'en tot 1000'en exemplaren. In het poldergedeelte van het projectgebied komt de soort niet, of sporadisch, met 10 à 20 individuen foerageren (buiten het huidige Natura 2000-gebied).
Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 met enkele tientallen exemplaren vastgesteld in het Sieperdaschor, met incidenteel grote groepen van enkele 100-en exemplaren in het oostelijk deel.
- **Rosse Grutto:** De Rosse Grutto is een broedvogel van de Siberische toendra waarvan de westelijke populaties van Nederland gebruik maken als doortrekgebied en als pleistergebied in zowel nazomer als winter. De Rosse Grutto heeft buiten de broedtijd een voorkeur voor grote getijdengebieden. Door de overlap tussen trekvogels,

wintervogels en overzomeraars blijft bijna het gehele jaar door een vrij groot aantal langs de Westerschelde (± 1000 ex). In grote delen van Saeftinghe en ook in het oostelijk deel van het Sieperdaschor is de soort aanwezig (enkele individuen).

Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 slechts incidenteel waargenomen in het Sieperdaschor.

- **Wulp:** De Wulp heeft buiten het broedseizoen een voorkeur voor de kustgebieden. Vooral in het Wadden- en Deltagebied komen grote aantallen voor. Hier wordt tijdens laag water gevoerageerd op drooggevallene platen en modderbanken. Tijdens hoog water worden gemeenschappelijke rustplaatsen gebruikt, die gelegen zijn op aangrenzende kwelders, grasachtige gebieden en open, zandige gebieden. Het Delta- en Waddengebied zijn tevens belangrijke ruigebieden, met een gemiddelde van 200 à 300 wulpen. In het projectgebied kan men spreken van een gemiddelde van 2 à 5 exemplaren, nl. ter hoogte van de Sieperdamonding.

Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 gemiddeld met enkele tientallen exemplaren aanwezig in vooral het westelijk deel en het middengebied van het Sieperdaschor in met name de maanden juli - februari.

- **Zwarte Ruiter** De Zwarte Ruiter heeft een voorkeur voor natte biotopen met een zachte bodem, zoals de slikrijke gedeelten van de getijdengebieden, ondiepe of onderbemaalde sloten, vloeivelden, natte graslanden en oevers van rivieren, meren en plassen. Het voorkomen beperkt zich veelal tot het westen en noorden van het land. Ook in het Deltagebied komen grote aantallen voor; ook Saeftinghe is een belangrijke pleister en foerageerzone (seizoensgemiddelde >200 individuen). In het schorgedeelte van het projectgebied is de soort per uitzondering vast te stellen.

Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 met aantallen tussen de 50 en 150 aanwezig in de periode juni, juli en augustus in voornamelijk het westelijk deel van het Sieperdaschor. en met enkele tientallen in het oostelijk deel.

- **Tureluur:** Buiten het broedseizoen houdt de Tureluur zich hoofdzakelijk op in de kustmilieu, in rustige, vochtige en open gebieden. Hier wordt gevoerageerd op ongewervelde dieren, zoals wormen, kleine kreeftachtige en schelpdieren. Tijdens de trek concentreren zich grote aantallen in het Wadden- en Deltagebied, welke gebieden tevens dienst doen als ruigebieden. Ook tijdens de winter zijn dit de belangrijkste gebieden. De soort is vast te stellen in het Sieperdaschor en komt in het oosten ervan tot broeden. De soort broedt ook vrij frequent in Saeftinghe, en foerageert er met enkele 100' en exemplaren.

Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 met gemiddeld enkele tientallen tot 100 à 200 exemplaren aanwezig in de maand juli in met name het westelijk dele en het middengebied van het Sieperdaschor.

- **Groenpootruiter:** De Saeftinghe is van nationale betekenis voor de soort. Geregeld verblijven 10-tallen exemplaren ter hoogte van Saeftinghe. Nog geen of nauwelijks vaststellingen ter hoogte van het (schorgedeelte van het) projectgebied.

Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 met enkele tientallen exemplaren aanwezig in de maanden juli en augustus verspreid door het Sieperdaschor.

- **Steenloper:** De Steenloper is een broedvogel van vooral rotsachtige kusten van Scandinavië tot Siberië. In Nederland komt hij voor als doortrekker en overwinteraar hoewel niet-broedende overzomeraars en snel terugkerende vogels zorgen voor een continue aanwezigheid van deze soort in de Nederlandse getijdengebieden. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplek. De soort is onregelmatig aanwezig in Saeftinghe, net als in het schorgedeelte van het projectgebied.

Actualisatie 2013: de soort is in de periode 2010-2012 slechts sporadisch waargenomen in het Sieperdaschor.

5.3 Effectbepaling 'Kwalificerende' niet-broedvogels (NL)

Delen van het projectgebied zijn van belang voor trekkende en overwinterende vogels. De werkzaamheden in kader van de realisatie van 295 ha slik- en schorgebied kunnen leiden tot verstoring van de functie als rust- en foerageergebied. Het gaat met name om steltlopers en watervogels die foerageren op open water of de intergetijdengebieden. Per soort wordt in kaart gebracht wat de te verwachten effecten zijn.

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Verskil
Fuut: De soort komt sporadisch voor in het projectgebied, maar de grootste aantallen komen elders voor in het open water van het Natura 2000-gebied. Negatieve effecten	<i>Actualisatie 2013: recente waarnemingen geven geen aanleiding om negatieve effecten te verwachten; de soort is de laatste jaren niet aangetroffen.</i>	geen verschil in beoordeling

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
op het IHD worden niet verwacht. Op de langere termijn zijn positieve effecten op niveau van het projectgebied en het Natura 2000-gebied te verwachten.		
Kleine Zilverreiger: Ter hoogte van het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend. Negatieve effecten worden niet verwacht.	<i>Actualisatie 2013: recente waarnemingen geven geen aanleiding om negatieve effecten te verwachten; de soort is de laatste jaren slechts sporadisch aangetroffen.</i>	geen verschil in beoordeling
Lepelaar: De soort pleistert in aanzienlijke aantallen in Saeftinghe. De soort ontbreekt in het projectgebied. Negatieve effecten op het IHD worden niet verwacht.	<i>Actualisatie 2013: gezien de lage aantallen en incidentele aanwezigheid van de soort in recente jaren worden geen negatieve effecten op de soort verwacht.</i>	geen verschil in beoordeling
Kolgans: Kolganzen zijn met duizenden aanwezig ter hoogte van Saeftinghe. De soort is incidenteel aanwezig in het projectgebied. Gedurende de realisatiefase is tijdelijke verstoring van rustende of foeragerende ganzen in de directe nabijheid van het werkterrein niet uit te sluiten. Negatieve effect op het IHD worden in geen van de 3 Basisalternatieven verwacht. Op de langere termijn zijn er positieve effecten wegens uitbreiding foerageer- en pleisterzone, zowel op niveau van projectgebied als van Natura 2000-gebied te verwachten.	<i>Actualisatie 2013: gezien de lage aantallen heeft het Sieprdaschor geen wezenlijke betekenis voor de soort; negatieve effecten worden niet verwacht. Voor het foerageergebied in de Hedwigepolder zijn in de omgeving ruim voldoende alternatieven voorhanden.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Grauwe gans: In Saeftinghe komt soms tot 30% van de internationale Grauwe ganspopulatie voor, in het projectgebied gaat het om beperktere aantallen (enkele 10-tallen). Gedurende de realisatiefase is tijdelijke verstoring van rustende of foeragerende Grauwe ganzen in de directe nabijheid van het werkterrein niet uit te sluiten. Op termijn zijn er slechts positieve effecten door de uitbreiding van brakwaterslikken en –schorren, zowel op niveau van het projectgebied als op niveau van het Natura 2000-gebied te verwachten.	<i>Actualisatie 2013: het Sieperdaschor heeft voor de soort een beperkte betekenis, zeker in relatie tot de grote opvangfunctie en grote aantallen (25.000-30.000) in Saeftinghe. Dit geldt voor zowel de foerageerfunctie als de functie als slaappleats. Voor de foerageerfunctie in de Hedwigepolder zijn in de omgeving voldoende alternatieven voorhanden. Significante negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Bergeend: De Bergeend komt sporadisch voor in het polder- en schorgedeelte van het projectgebied. Er worden geen negatieve effecten verwacht op het IHD door verstoring. In Saeftinghe zijn grote aantallen aanwezig en is in ruime mate ongestoord gebied aanwezig. Op termijn zijn er alleen	<i>Actualisatie 2013: de soort is gebonden aan slikken en ondiep water, en deze biotopen blijven gedurende de realisatiefase en de fase daarna in ruime mate aanwezig. Negatieve effecten worden niet verwacht. De soort heeft zijn foerageergebied gedeeltelijk verlegd naar het aangrenzend natuurgebied</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
positieve effecten, op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.	<i>in Vlaanderen (voormalige Prosperpolder).</i>	
Smient: Terwijl er in Saeftinghe vele 1000' en exemplaren pleisteren, gaat het slechts om enkele exemplaren ter hoogte van de Sieperdamonding en de spuikom. Versturende effecten gedurende de realisatie in de winterperiode zijn niet uit te sluiten, effecten op het IHD zijn niet te verwachten. Op termijn zijn er alleen positieve repercussies, op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied.	<i>Actualisatie 2013: voor de soort zijn in het gebied ruime uitwijkmogelijkheden voor de rustfunctie in het schorhabitat van het Sieperdaschor voorhanden. Voor de foerageerfunctie in het landbouwgebied van de Hedwigepolder zijn voldoende alternatieven in de omliggende landbouwpolders voorhanden. Significant negatieve effecten op de soort worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Krakeend: De soort is regelmatig vast te stellen in het oosten van het Sieperdaschor, en ook in Saeftinghe, maar veelal in vrij kleine aantallen. Verstoring van de lokaal aanwezige vogels gedurende de realisatiefase is niet uit te sluiten. Er zijn meer dan voldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden. Negatieve effecten op het IHD zijn uit te sluiten. Op de langere termijn zijn er slechts positieve effecten, op zowel het niveau van het projectgebied als het Natura 2000-gebied.	<i>Actualisatie 2013: gezien de lage aantallen in het Sieperdaschor en de ruime uitwijkmogelijkheden worden geen negatieve effecten verwacht. Significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling
Wintertaling: In Saeftinghe is de wintertaling in grote getale aanwezig, terwijl dit niet het geval is ter hoogte van het projectgebied. Verstoring van de lokaal aanwezige vogels is niet uit te sluiten. Er zijn meer dan voldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden. Negatieve effecten op het IHD zijn uit te sluiten. Pleister- en foerageermogelijkheden voor deze soort breiden alleen maar uit. Op langere termijn zijn er slechts positieve effecten, op zowel het niveau van projectgebied als het Natura 2000-gebied	<i>Actualisatie 2013: negatieve effecten op de soort als gevolg van verstoring zijn niet uitgesloten. Gezien de uitwijkmogelijkheden naar vooral de grote geulen in Saeftinghe, kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Wilde Eend: Broedt in het Nederlands deel van het projectgebied, maar pleistert met vele 1000' en in Saeftinghe, en broedt er ook met verschillende 100' en paren. Een negatief effect op het IHD van deze soort is niet te verwachten. De pleister- en foerageermogelijkheden voor deze soort breiden op langere termijn alleen maar uit.	<i>Actualisatie 2013: het Sieperdaschor is in relatie tot Saeftinghe en de Westerschelde slechts van beperkte betekenis voor de soort. Voor de soort zijn tijdens de uitvoeringsfase voldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden. Op termijn zijn positieve effecten te verwachten.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Pijlstaart: In strenge winters pleistert de	<i>Actualisatie 2013: de soort is in hoofdzaak</i>	geen verschil in

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
soort met enkele 100'en in Saeftinghe, terwijl in het projectgebied (Sieperdamonding) eerder sporadisch exemplaren zijn aan te treffen. Negatieve effecten op het IHD zijn uit te sluiten. Pleister- en foerageermogelijkheden voor deze soort breiden alleen maar uit. Op langere termijn zijn er slechts positieve effecten, op zowel het niveau van projectgebied als het Natura 2000-gebied.	<i>gericht op Saeftinghe; het Sieperdaschor is vanwege de lage aantallen slechts van beperkte betekenis voor de soort. Significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.</i>	beoordeling
Slobeend: De soort is vrij sterk aanwezig in Saeftinghe (gemiddeld 50 ex.), en komt geregeld met enkele individuen voor in het projectgebied. De soort is echter erg flexibel qua broed- en foerageerlocaties. Negatieve effecten op het IHD zijn uit te sluiten. Pleister- en foerageermogelijkheden voor deze soort breiden alleen maar uit. Op langere termijn zijn er slechts positieve effecten, op zowel het niveau van projectgebied als het Natura 2000-gebied.	<i>Actualisatie 2013: in verband met de lage aantallen in het Sieperdaschor zijn er weinig tot geen negatieve effecten te verwachten. Significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling
Middelste Zaagbek: In het winterhalfjaar soms in vrij kleine aantallen aanwezig in en langs Saeftinghe, maar niet ter hoogte van het projectgebied. Zijn (watergebonden) leefwijze voorspelt weinig of geen impact van de werken op het land. Negatieve effecten op deze soort zijn uit te sluiten.	<i>Actualisatie 2013: aangezien de soort niet is waargenomen kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling
Zeearend: De soort is zeldzaam in het gebied. Negatieve effecten op het IHD zijn uitgesloten. Op termijn kunnen we eerder spreken van een positief effect, zowel op niveau van projectgebied als op niveau van Natura 2000-gebied. De totale slikken- en schorrenzone (in Saeftinghe en omgeving) zal toenemen waardoor het gebied als geheel geschikter wordt als rust- en foerageergebied.	<i>Actualisatie 2013: aangezien de soort niet is waargenomen kunnen negatieve effecten worden uitgesloten. Wellicht kan het behoud van enkele grote bomen in de Hedwigepolder bijdragen aan (tijdelijk) behoud van rustplekken voor de soort na ontpoldering.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: suggestie voor laten staan van enkele grote bomen als pleisterplaats
Slechtvalk: In het Deltagebied worden regelmatig enkele exemplaren Slechtvalken vastgesteld, waaronder ook in Saeftinghe en in het projectgebied. De soort heeft een zeer grote actieradius, waardoor de impact van de geplande werkzaamheden nihil zal zijn en op termijn mogelijk positief door uitbreiding van het jachtgebied.	<i>Actualisatie 2013: aangezien de soort slechts incidenteel is waargenomen kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling
Scholekster: Met soms verschillende 100'en	<i>Actualisatie 2013: de soort foerageert in</i>	geen verschil in

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
<p>ter hoogte van Saeftinghe (en sporadische aanwezig ter hoogte van het projectgebied) en flexibel qua foerageer- en pleisterplaats. Negatieve effecten op het IHD zijn uit te sluiten. Pleister- en foerageermogelijkheden voor deze soort breiden alleen maar uit. Op langere termijn zijn er positieve effecten, op zowel het niveau van projectgebied als het Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>ondiep water en op slikken, welke gedurende de realisatiefase in ruime mate voorhanden blijven. Om negatieve effecten op de soort te beperken worden mitigerende maatregelen voorgesteld in de vorm van het niet overal tegelijk werken langs de Scheldeschorren. Tijdelijke negatieve effecten kunnen niet worden uitgesloten; significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.</i></p>	<p>beoordeling</p> <p>Aanvullend: mitigerende maatregelen door 'niet overal tegelijk' werken langs Scheldeschorren (maatwerk t.b.v. contract)</p>
<p>Kluut: Naast broeden pleistert de soort ook met vele 100' en ter hoogte van Saeftinghe, terwijl het ter hoogte van het projectgebied gaat om eerder sporadische vaststellingen. Pleister- en foerageermogelijkheden voor deze soort breiden alleen maar uit. Op langere termijn zijn er positieve effecten, op zowel het niveau van projectgebied als het Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: aangezien de soort in betrekkelijk grote aantallen in het Sieperdaschor aanwezig is, kunnen negatieve effecten niet worden uitgesloten. Om significantie te voorkomen zijn mitigerende maatregelen nodig in de vorm van het wegblijven uit het westelijk deelgebied van het Sieperdaschor in de periode dat de soort in grote aantallen aanwezig is (december, januari).</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: mitigerende maatregelen in tijd en ruimte (maatwerk t.b.v. contract)</p>
<p>Bontbekplevier: Geregeld zijn enkele tientallen exemplaren van deze soort vast te stellen bij Saeftinghe. Er is geen negatief effect te verwachten op de soort aangezien de soort niet of nauwelijks ter hoogte van het projectgebied komt pleisteren. In de omgeving zijn voldoende gebieden aanwezig waar de soort kan rust- en foerageren gedurende de realisatiefase. Versturende effecten treden slechts op gedurende de realisatiefase. Pleister- en foerageermogelijkheden voor deze soort breiden uit. Op langere termijn zijn er positieve effecten, op zowel het niveau van projectgebied als het Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: gezien de lage aantallen van de soort (als niet broedvogel) en de beschikbaarheid van uitwijkmogelijkheden kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden</p>
<p>Strandplevier: Sporadisch in kleine aantallen pleisterend in Saeftinghe, waarschijnlijk is de soort alleen sporadisch aanwezig in het projectgebied. Om die reden wordt er geen negatief effecten verwacht op de soort. Een negatief effect op de IHD is uitgesloten. Op langere termijn zijn positieve effecten op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: gezien de lage aantallen van de soort (als niet-broedvogel) en de beschikbaarheid van voldoende uitwijkmogelijkheden kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden</p>
<p>Goudplevier: Regelmatig pleisteren exemplaren in Saeftinghe, soms slechts enkele 10-tallen, soms met vele 1000' en, terwijl het in het projectgebied om enkele</p>	<p><i>Actualisatie 2013: negatieve effecten op de soort tijdens de realisatiefase kunnen niet worden uitgesloten. Gezien de relatief beperkte aantallen en de</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: alternatief</p>

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
sporadische exemplaren gaat. Negatieve effecten op het IHD door de ontwikkeling zijn uitgesloten. Op langere termijn positieve repercussies door uitbreiding foerageergebied, zowel op niveau van projectgebied als op niveau van Natura 2000-gebied	<i>uitwijkmogelijkheden naar Saeftinghe, m.n. langs de Gasdam, kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten. Op termijn worden positieve effecten verwacht.</i>	foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Zilverplevier: In de wintermaanden is de soort met enkele 10-tallen exemplaren aanwezig ter hoogte van Saeftinghe, terwijl het in het projectgebied gaat om sporadische vaststellingen. Er zijn geen negatieve effecten te verwachten, maar eerder positieve door uitbreiding van het totale foerageergebied. De soort heeft overigens voldoende uitwijkmogelijkheden in de directe omgeving van het projectgebied.	<i>Actualisatie 2013: negatieve effecten op de soort tijdens de realisatiefase kunnen niet worden uitgesloten. Gezien de relatief beperkte aantallen en de uitwijkmogelijkheden naar Saeftinghe, m.n. langs de Gasdam, kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten. Op termijn worden positieve effecten verwacht.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Kievit: Pleistert soms met vele 1000'en exemplaren in Saeftinghe. De ruime aanwezigheid van foerageer-uitwijkmogelijkheden (in zowel de aanliggende polders als in Saeftinghe en de andere Scheldeschorren), laten toe om te stellen dat er geen negatieve effecten te verwachten zijn op het IHD. Op langere termijn zijn alleen maar positieve effecten, op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.	<i>Actualisatie 2013: negatieve effecten op de soort kunnen niet worden uitgesloten. Gezien de beschikbaarheid van uitwijkmogelijkheden op kort begrasd gras langs onder meer de Gasdam, kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden
Kanoetstrandloper: De soort gebruikt het Deltagebied (ook Saeftinghe) om te ruien, en te overwinteren. De soort is aanwezig in de erg rustige zones aan de rivierzijde van het projectgebied, en is met gemiddelde enkele 100'en exemplaren terug te vinden ter hoogte van Saeftinghe. Verder zijn er ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar Saeftinghe beschikbaar. Er worden daarom geen negatieve effecten op het IHD verwacht, en op termijn alleen een positieve impact, zowel op niveau van projectgebied als op niveau van Natura 2000-gebied, door vergroting slikken-schorrenzone.	<i>Actualisatie 2013: aangezien de soort slechts incidenteel is waargenomen kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.</i>	beoordeling minder negatief
Drieteenstrandloper: In Saeftinghe vinden we soms enkele 10-tallen exemplaren, terwijl de soort ontbreekt in het projectgebied. Negatieve effecten op het IHD zijn niet te verwachten.	<i>Actualisatie 2013: aangezien de soort niet is waargenomen kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.</i>	geen verschil in beoordeling

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
<p>Bonte Strandloper: In Saeftinghe komen geregeld enkele 100'en tot 1000'en exemplaren foerageren. Uitzonderlijk is de soort aan te treffen langs de Sieperdamonding, met 10 à 20 individuen. Er worden geen negatieve effecten verwacht tijdens de werken aangezien de soort makkelijk kan uitwijken naar de andere slikranden rond het projectgebied. Ten opzichte van het IHD van deze soort zijn geen negatieve effecten te verwachten. Op langere termijn zijn slechts positieve gevolgen voor het foerageren van deze soort, op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: :negatieve effecten op de soort kunnen niet worden uitgesloten. Gezien de beschikbaarheid van uitwijkmogelijkheden in de vorm van slikranden kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden</p>
<p>Rosse Grutto: In grote delen van Saeftinghe vrij frequent aanwezig. Terwijl het in het hele Natura 2000-gebied gaat om gemiddeld een 1000-tal exemplaren, is de soort slechts met enkele individuen aanwezig aan de rivierzijde van het projectgebied. Werken in het projectgebied hebben een tijdelijk verstorend effect in alle 3 de Basisalternatieven, uitwijkmogelijkheden in het Natura 2000-gebied en omliggende gebieden zijn veelvuldig aanwezig. Ten opzichte van het IHD van deze soort zijn geen negatieve effecten te verwachten. Op langere termijn zijn slechts positieve gevolgen voor het foerageren van deze soort, op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013:aangezien de soort slechts incidenteel in het gebied aanwezig is, kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p>
<p>Wulp: Een gemiddelde van 200 à 300 wulpen komt voor in Saeftinghe, terwijl in het projectgebied hooguit enkele geïsoleerde exemplaren voorkomen. Ten opzichte van het IHD van deze soort zijn geen negatieve effecten te verwachten. Op langere termijn zijn slechts positieve gevolgen voor het foerageren van deze soort, op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013:negatieve effecten kunnen niet worden voorkomen. Aangezien op de slikken in Saeftinghe voldoende uitwijkmogelijkheden voor tijdelijk verstoord foerageergebied voorhanden is, kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: alternatief foerageergebied / uitwijkmogelijkheden voorhanden</p>
<p>Zwarte Ruiter Alleen Saeftinghe is een belangrijke pleister- en foerageerzone. Ten opzichte van het IHD van deze soort zijn geen negatieve effecten te verwachten. Op langere termijn zijn slechts positieve gevolgen voor het foerageren van deze soort, op niveau van projectgebied en Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: aangezien de soort in betrekkelijk grote aantallen in het Sieperdaschor aanwezig is, kunnen negatieve effecten niet worden uitgesloten. Om significantie te voorkomen zijn mitigerende maatregelen nodig in de vorm van het wegblijven uit het westelijk deelgebied van het Sieperdaschor in de periode dat de soort</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: mitigerende maatregelen in tijd en ruimte (maatwerk t.b.v. contract)</p>

Tabel 2: Effectbeoordeling 'niet-broedvogels'		
Beoordeling in MER	Beoordeling op basis van actualisatie 2013	Vershil
	<i>in grote aantallen aanwezig is (juli, augustus).</i>	
<p>Tureluur: De soort is geregeld vast te stellen in het Sieperdaschor en komt in het oosten ervan af en toe tot broeden. De soort broedt zeer frequent in Saefthinghe. Negatieve effecten door vergraving van het gebied zijn niet te voorkomen. Ten opzichte van het IHD van deze soort zijn geen negatieve effecten te verwachten. Op langere termijn zijn slechts positieve gevolgen voor het gebied als foerageergebied en broedgebied voor deze soort zowel op niveau van projectgebied als Natura 2000-gebied te verwachten.</p>	<p><i>Actualisatie 2013:de soort is kort na de broedperiode in betrekkelijk grote aantallen vooral foeragerend aanwezig. Negatieve effecten kunnen worden beperkt door het nemen van mitigerende maatregelen door de werkzaamheden in het Sieperdaschor uit te voeren in de periode na augustus tot januari. Buiten deze periode zijn slechts betrekkelijk lage aantallen aanwezig waarvoor voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn. Significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: mitigerende maatregelen in tijd en ruimte (maatwerk t.b.v. contract)</p>
<p>Groenpootruiter: Geregeld zijn enkele 10-tallen exemplaren aanwezig ter hoogte van Saefthinghe; in het projectgebied ontbreekt de soort. Negatieve effecten van de werken op deze soorten worden niet verwacht. Op termijn zijn er positieve effecten, op niveau van zowel projectgebied als Natura 2000-gebied.</p>	<p><i>Actualisatie 2013:in de maanden juli en augustus is de soort in betrekkelijk grote aantallen in het Sieperdaschor aanwezig. Negatieve effecten kunnen worden voorkomen door in deze periode in het gebied geen werkzaamheden uit te voeren. Buiten deze periode zijn de aantallen zodanig laag dat voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig om zodoende negatieve effecten te beperken. Significant negatieve effecten kunnen onder voorwaarde van genoemde mitigerende maatregelen worden uitgesloten.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p> <p>Aanvullend: mitigerende maatregelen in tijd en ruimte (maatwerk t.b.v. contract)</p>
<p>Steenloper: Zeer onregelmatige aanwezig in Saefthinghe, maar evenzeer ter hoogte van het projectgebied. Negatieve effecten op deze soort zijn niet te verwachten. Aanwezige vogels hebben tijdens de werkzaamheden ruimschoots uitwijkmogelijkheden naar ongestoorde gebieden.</p>	<p><i>Actualisatie 2013: aangezien de soort slechts sporadisch is waargenomen kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.</i></p>	<p>geen verschil in beoordeling</p>

Aanvulling bij het MER RIP Hedwigepolder

Projectnr. 225938
29 november 2013

Bijlage 3 Aanvulling op het MER